

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Γ.

ΙΟΥΛΙΟΥ 1 1862.

ΕΤΟΣ Α΄.

Ο ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

ΤΟΥ Κ. Ι. ΒΟΥΤΣΙΝΑ

ἐν ἔτει 1862.

Ἀναβ.λθέντος τοῦ κατὰ πᾶσαν 25 Μαρτίου ἐν τῷ Ὀθωνεῖῳ Πανεπιστημίῳ τ.λογμένον καὶ νῦν ἐπὶ τοῦ φίλου τῶν γραμμάτων Κ. Ἰω. Βουτσινᾶ ἀναγεθέντος ποιητικοῦ διαγωνισμοῦ, ἀφ' οὗ ὁ τοῦ Κ. Ράλλη ἀνετίθη εἰς τὸ ἰσορροῖον τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσης, ἢ τελευτῆ τῆς βραβεύσεως ἐγένετο τῇ 28 Μαΐου. Εἰσηγητὴς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐξελέγη ὁ τῆς Ἀρχαιολογίας Καθηγητὴς Κος Ἀ. Ρ. Ραγκαβῆς, τέρψας, κατὰ τὸ σῆμα τὸ πολυπληθὲς ἀφροατήριον. Ἀπεριεμήθη δὲ τὸ γέρας καθ' ὁμόφωνον τῶν ἀγωνοδικῶν κρίσει εἰς τὸ ποίημα ΣΩΚΡΑΤΗΣ καὶ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ, καὶ ἀποσφρα-

γισθέντος τοῦ ἐπιστημημένου δελτίου, ἀνεγνώσθη τὸ ὄνομα τοῦ ποιήσαντος καὶ βραβευθέντος Κ. Α. Αλεξάνδρου Βουλγαρίου.

Ἴδου ἢ ἔχθεσι τοῦ Εἰσηγητοῦ.

Νέον, ὡς γνωστὸν, συνέστησε διαγωνισμὸς ἐν Ὀδησσῷ φιλογενέστατος Κ. Βουτσινᾶς, καὶ ἡ κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημαϊκῆς συγκλήτου τὴν ἐπ' αὐτοῦ κρίσιν ἐν τῷ πρώτῳ τούτῳ ἔτει ἀναλαβούσα ἐπιτροπὴ, ἀνεθετό μοι τὴν πρὸς τοῦ ἀποτελέσματος αὐτοῦ ἔχθεσιν.

Δὲν ἔτυχε πάντοτε ὁμοφώνου ἐπιδοκιμασίας ἡ ἰδέα τοῦ ποιητικοῦ διαγωνισμοῦ, ἀλλ' ὑπῆρξαν καὶ οἱ ἀρμισθικῆσαντες αὐτῆς τὸ ὠφέλιμον καὶ τὸ τελεσφόρον. Πρὸς τί ἢ καλλιέργειαι αὐτῆ προτερήματος οὐδὲνως συντελούντος εἰς τὴν σύμμερίαν τῆς κοινωνίας, ἢ ἐμφύχως μακτισσῆλου ἀγώνος, εἰς οὐδὲν ἀφροῶντος θετικῶν καὶ βιοποριστι-

κόν; άλλως τε ἀρκεί διαγωνισμός, και ἀρκεί χρηματική ἀμοιβή ὅπως ἀναδείξει ἀληθῆ ποιητὴν; Τοιαῦτα καὶ τούτοις ὅμοια πολλοὶ πολλὰκις εἶπον, οἱ μὲν κακίζοντες, οἱ δὲ καὶ εἰρωνεύμενοι. Ἄλλὰ τοῦ Κ. Βουτσινᾶ ἢ ὑπὸ θερμοῦ πατριωτισμοῦ ὀδηγομένη κρίσις ἐσκόπευσεν ὑψηλότερον καὶ εὐθύτερον. Δὲν τρέφει τὴν κοινωνίαν ἢ ποιήσεις, οὐδὲ βῶνυσι τὰς ὑλικὰς δυνάμεις αὐτῆς· διεγείρει ὅμως τὸ πνεῦμα καὶ περὶ τὸν ἐνθουσιασμόν. Ἄν ἀποσπᾷ ἀπὸ τῆς γῆς, ἐξ ἧς βλαστάνει τὸ χρήσιμον, ἀλλ' αἰωρεῖ πρὸς τὸν οὐρανόν, ὅθεν ἀπορρέει τὸ καλὸν καὶ τὸ ὑψηλόν. Ἡ ἐνασχόλησις πρὸς χρησιμοποίησιν τῆς ὕλης εἶναι ἀναγκαῖον καθήκον, ἢ δ' ἀνάστασις τῆς διανοίας εἶναι εὐγενὲς δικαίωμα τοῦ ἀνθρώπου. Ἄν ἰδρῶντες κύπτωμεν τὸ μέτωπον ἐπὶ τῆς αὐλακὸς ἐξ ἧς πορίζομεθα τὴν τροφήν, ἀλλ' ἀνατείνωμεν τὸ βλέμμα καὶ πρὸς τὸν ἀστερόεντα οὐρανόν, καὶ ἐκ τῆς μεγαλοπρεποῦς θεᾶς αὐτοῦ ἀντλοῦμεν παρηγορίαν. Τὰ Ὀλύμπια καὶ τὰ Παναθήναια δὲν ἔφερον σίτον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ τῆ ἔφερον δόξαν. Ἄλλως τε δὲ οὐδ' οἱ τὴν ὠφέλειαν ὡς μόνην τῶν κοινωνιῶν Πολιοῦχον λατρεύοντες, δικαιούνται νὰ ἐξορίζωσιν αὐτῶν τὴν ποιήσιν. Ἡ Μοῦσα τέρπει τὴν ψυχὴν καὶ τὴν ἐξευγενίζει· ὅσῳ δ' αὕτη εὐγενεσττέρα, τόσῳ προσφυστέρη εἰς κατόρθωσιν ἔργων μεγάλων καὶ δυσχερῶν. Καὶ τῶν ἔθνων ὁμοίως ἢ δυνάμεις εὐρύνεται μετὰ τῆς διανοίας.

Ἡ ποιήσις, εἶπον προσέτι, εἶναι δῶρον θεόδοτον, εἶναι ἔμφυτος εἰς σκευὴ τινὰ ἐκλογῆς, ὡς τὸ ἄρωμα εἰς τὸ ἄνθος, ὡς ὁ τόνος εἰς τὴν κιθάραν. Τὴν ἔμπνευσιν δὲν ἐκκαίει ὁ διαγωνισμός καὶ τὸ ἄθλον. Τοῦτο εἶναι ἀναμφισβήτητον. Ἄλλ' εἰς τὴν ἔρημον τὸ ἄνθος μακραινεται μάτην ἐξατμιζόμενον, καὶ ἡ κιθάρα σιγᾷ ὅταν δὲν ὑπάρχη ὁ κρούσων αὐτήν. Ἐν κοινωνίᾳ ἄρτι ἐξ ἐρεπιῶν ἀνακλύσασθαι, ὑπὸ τὸ κράτος διατελούσῃ τῶν βιωτικῶν ἀναγκῶν, καὶ σχολῆς καὶ ἀνάσεως, ἔστω καὶ ἀγωγῆς, στερουμένη ὅπως προσέχη πολὺ εἰς τὰ καθαρὰ προϊόντα τῆς διανοίας, ὁ διαγωνισμός προκαλεῖ τεχνητὴν κἄν τινὰ ἀμιλλαν, καὶ ἀναπληροῖ κατὰ μέρος τὸ ἀλλαχῶ ἔνδιαφερόμενον καὶ δικάζον κοινόν. Ἄν λοιπὸν παρ' ἄλλοις ἔθνεσι, παρ' οἷς ἡ διάνοια παντοίας εὐρίσκει πρὸς ἀνάπτυξιν περιστάσεις οἱ τοιοῦτοι διαγωνισμοὶ ὡς λίαν ὠφέλιμοι πολλαπλασιάζονται, πρέπει ν' ἀναγνωρίσωμεν ὅτι πατριωτικώτατα ἐνεπνεύσθη ὁ Κ. Βουτσινᾶς, ἐκτείνας φιλοτιμίας τὸ ἔδαφος ἐφ' οὗ τὰ σπέρματα τῆς μεγαλοφυΐας δύνανται νὰ εὐρωσιν ἀφορμὴν πρὸς βλάστησιν, καὶ εὐρύνας τὸ στάδιον εἰς ὃ θέλουσι κατέρχεσθαι καὶ ἀποπειρασθαι τῶν ἰδίων δυνάμεων οἱ ἑαυτοὺς ἀγνοοῦντες καὶ κατὰ τὰ πρῶτα αὐτῶν περυσίσματα διστάζοντες ποιηταί.

Ἐπειδὴ δ' ὁ διαγωνισμός οὗτος πρῶτον ἤδη δικάζεται, σκόπιμον νομίζομεν νὰ δηλώσωμεν τοῖς μέλλουσι ν' ἀποδύονται εἰς αὐτόν, ὅτι βαίνει ἐπὶ τῶν αὐτῶν ὄρων, καὶ

διεξάγεται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὡς καὶ οἱ μέχρι τοῦδε· ὅτι δηλαδὴ οἱ ποιηταί, πέμποντες τὰ ἔργα αὐτῶν, οὐχὶ βραχυτέρα τῶν 500 στίχων, ἀνώνυμα δὲ, καὶ περιέχοντα ἰδίως ἐσφραγισμένα αὐτῶν τὰ ὀνόματα, ἀνατιθέασιν τὴν τύχην αὐτῶν εἰς δικαστὰς οἵτινες, ὑπὸ τῆς Ἀκαδημαϊκῆς συγκλήτου ἐκάστοτε ἐκλεγόμενοι, ἀγνοοῦσι τίς ὁ γράψας, καὶ ἐπομένως πάσης, καὶ ἄλλως τοῦ δικαστικοῦ αὐτῶν χαρακτῆρος ἀναξίως αἰτιάσεως ἐπὶ φιλοπροσωπία ἀπηλλαγμένοι, φέρουσι κατὰ πεποιθήσιν ψῆφον μέλαιναν ἢ λευκὴν, καὶ ἡ ψῆφός των εἶναι κυρία δι' ἐκείνους οἵτινες, γινώσκοντες τοῦτο, οἰκισθελῶς εἰς αὐτὴν ὑπεβλήθησαν.

Ἐνδεκα εἰσὶ τὰ εἰς τὸν διαγωνισμὸν τοῦτον παρουσιασθέντα ποιήματα, ἐν διδακτικόν, τρία δὲ δραματικὰ, ἐν λυρικόν, καὶ ἐξ διηγηματικὰ. Ἐκ τούτων ἐπαρκὲς φρονεῖ ἢ ἐπιτροπὴ νὰ ἐνδιατρίψῃ εἰς τὰ δοκιμώτερα μόνον, τούτων τὴν ἀνάλυσιν καὶ τὴν προσάλληλον ἐκτιθεμένη ἐκτίμησιν. Ἐπὶ δὲ τῶν λοιπῶν, τῶν ἐντελῶς ἀπολειπομένων εἰς τὴν ποιητικὴν ταύτην σταδιοδρομίαν, καὶ πολὺ ἀπεχόντων τοῦ τέρματος, θέλει ἀρκεσθῆ εἰς γενικὰς τινὰς καὶ περιληπτικὰς θεωρίας.

Ἡ πρώτη ἦν ἀποτείνωμεν τοῖς ἀποδοκιμαζόμενοις ποιηταῖς, καὶ ἦτις καὶ τίσι τῶν ἐπιδοκιμαζόμενων δύναται ἐνίοτε νὰ μὴ εἶναι ἐντελῶς περιττὴ, εἶναι ἢ ἀφορώσα τὴν γλῶσσαν. Ὁ ποιητὴς εἶναι τῆς γλώσσης ὁ ἀνώτατος καλλιτέχνης· ταύτης συνδυάζει τὰς χάριτας καὶ τὰς ἀρετὰς, ταύτης συλλέγων τὰ ἄνθη καὶ τοὺς ἀδάμαντας, πλέκει στεφάνους οὓς ἐπαγγέλλεται ἀμυράντους. Πρέπει ἐπομένως νὰ εἶναι μεμυημένος τὰ βαθύτατα αὐτῆς μυστήρια, καὶ ἐξοικειωμένος πρὸς πάσας αὐτῆς τὰς λεπτότητας. Ἡ γλῶσσα δὲν εἶναι ἡ ποιήσις, ἀλλ' εἶναι τὸ ὄργανον τῆς ποιήσεως. Καὶ ἡ μουσικὴ εἶναι οὐράνιον ἐξ ἐμπνεύσεως δῶρον· ἀλλ' ὁ μουσικὸς πρέπει πρὸ παντὸς νὰ γνωρίζῃ τὸ ὄργανον ὃ διαχειρίζεται. Ἡ ἐπὶ τοῦ διαγωνισμοῦ ἐπιτροπὴ ἐκίρυσεν ἄλλοτε ὅτι ἀποκρούει τὰ μὴ εἰς καθαρῶσαν γλῶσσαν γεγραμμένα ποιήματα, οὐχὶ ὡς προγράψουσα τὴν δημώδη ποιήσιν, ἢ ὡς ἀγνοοῦσα τ' αὐτοφυῆ ἐκεῖνα τῆς ὀρεινῆς Μούσης ἀριστουργήματα, ἢ ὡς ἀποδοκιμάζουσα τὰς ἐνίοτε ἐπιτυχεστάτας αὐτῶν μιμήσεις, ὡς μὴ ἐνθυμουμένη τέλος ὅτι καὶ παρ' ἄλλοις ἔθνεσιν ἐβλάστησαν πολλὰκις ἐκ τῆς χυδαίας γλώσσης ἐρατεινὰ ἀνθύλλα, ἀλλὰ διότι, εἰς τὴν ἀκαλλιέργητον γλῶσσαν τοῦ ὄχλου παρετηρήθη ὅτι πολλοὶ κατέφευγον ἐξ ἀδυναμίας καὶ οὐχὶ ἐκ δυνάμεως, ὑπ' αὐτῆς τὸν ἀμορρον τρέβωνα πάντα τὰ βράκη τῆς ἀμαθείας των θέλοντες νὰ καλύψωσι· Προσέτι δ' ἐθεωρήθη δίκαιον, εἰς τὸν τῆς διαπλάσεως ἀγῶνα ἂν ὑφίσταται σήμερον ἡ γλῶσσα, νὰ μὴ μείνῃ ἀσυτελής καὶ ἡ μεγάλη τῆς ποιήσεως δύναμις, ἀλλὰ νὰ ἐπενεργήσῃ καὶ αὐτὴ ὑψοῦσα καὶ ἐξευγενίζουσα. Καὶ ἡμεῖς

μὲν δὲν ἐπιμένομεν εἰς τὴν τότε ἀπόφασιν τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ τοὶ ἐκτιμῶντες τοὺς λόγους οἵτινες αὐτὴν ὑπεγόρευσαν· ἀλλ' οἷος δήποτε κἄν ἢ ὁ τόνος εἰς τὸν ὃ ποιητὴς ἐντείνει τὴν λύραν του, εἴτε ἢ Ἰπάτη εἴτε ἢ Νήτην, εἴτε ὁ σοφώτατος τῆς γλώσσης σχηματισμός εἴτε ὁ δημωδέστατος, πρέπει νὰ εἶναι κατὰ τὸν τόνον ἐκείνον ἐντελής ἢ γλῶσσα καὶ ἀμυρπος, τὸ ἄκρον ἄκρον τῆς καλλιπερίας, ἢ λέξις νὰ εἶναι ἀκριβὴς, κυρία, ἐντονος καὶ ἀρμονικῆ, ἢ φράσις πᾶσα στίλβουσα ἐκ καλλόνων ἀπροσδοκῆτων, πᾶσα ἐντέλως συντηρολογημένη, χωρὶς ἢ τέχνη νὰ διαφαίνεται. Ὁ δὲ περὶ τὴν πλοκὴν τοῦ λόγου ἀδεξίος, καὶ περὶ αὐτοὺς τοὺς κανόνας χωλαίνων, ἀξίων δὲ ὡς ποιητὴς νὰ ἐπιδειχθῆ, ἐπιχειρεῖ οὐχ ἢ-τον ἄτοπα τοῦ χολοῦ, θέλοντος νὰ διαπρέψῃ ἐν χορευταῖς, τοῦ τυφλοῦ, ὅστις ἐπαγγέλλεται τὸν ζωγράφον.

Ἐτέρη δὲ παρατήρησις, πολλοῖς τῶν ὑποβαλλόντων ποιήματα λυσιτελής, εἶναι ὅτι καὶ ἡ στιχογραφία ἔχει ἀναγκαιούς τινὰς κανόνας, οὓς οἱ στιχογραφῶντες καλὸν εἶναι νὰ μὴν ἀγνοῶσιν, οὐ μόνον, ὡς εἰς ἕνα τῶν ἐν τῷ παρόντι διαγωνισμῷ παρουσιασθέντων συμβαίνει, εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ μεταπίπτωσιν ἐν ἀθωότητι, καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ συμβαίνοντος, ἀπὸ ἰάμβων, φέρ' εἰπεῖν, εἰς τροχαίους, ἀλλ' οὐδ' οὕτως ὥστε νὰ κατασκευάζωσι στίχους ἀρρυθμούς, νὰ πλέκωσι μέτρα ἄμετρα, καὶ νὰ ζευγνύωσιν ὁμοιοκαταληξίας χωλὰς καὶ βεβιασμένας. Ῥυθμὸς καὶ ὁμοιοκαταληξία εἰσὶ κοσμήματα, τὸ δὲ κόσμημα ἀσχημίζει ὅταν ἀκόσμως φέρεται. Καὶ ἐν γένει δ' ἡ στιχογραφία εἶναι ἐπιτηδεύσις, ἢ δὲ ἐπιτηδεύσις εἶναι γελία ἀνευ ἐπιτηδεύσεως. Στίχοι μέτριοι εἰσὶ χείρονες τοῦ χείρονος πεζοῦ λόγου. Ἄν ταῦτα λέγοντες ἐξεγείρωμεν εἰς βαθύτεραν τῆς τέχνης σπουδὴν τοὺς ἐπιθεκτικούς τελειοποιήσεως, ἢ ἂν ἀποθαρρύνωμεν τοὺς μὴ ὑπὸ τῆς φύσεως χρισθέντας ποιητὰς, νομίζομεν ὅτι καὶ αὐτοὺς καὶ τὴν φιλολογίαν ὑπηρετοῦμεν.

Ἄλλ' ἡ γλῶσσα καὶ ἡ στιχογραφία εἰσὶ τὸ ἐνδύμα μόνον· καὶ ἂν τούτου πρέπη νὰ ἐπιμελώμεθα τὴν εὐπρέπειαν, πολλῶ μάλλον πρέπει ν' ἀφορώμεν εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ιδιότητας τῆς ποιήσεως, ὧν πρωτίστη εἶναι ἡ ἔμπνευσις. Αὕτη εἶναι αὐτὴ τῆς ποιήσεως ἡ ψυχὴ, ἡ ἀκτίς ἦτις πληροῖ καὶ θερμαίνει τὴν καρδίαν τοῦ μουσολήπτου, καὶ ἀντανακλώσα εἰς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ καθαρωτέραν καὶ εὐγενεστέραν τὴν πλάσιν, τῷ ἀποκαλύπτει νέων καὶ ἰδανικῶν κόσμων ἐπόψεις. Ἡ ἔμπνευσις εἶναι ἐπιροίτησις πνεύματος οὐρανοῦ, οὐδὲ κατὰ βούλησιν ἀποκτᾶται, διὸ καὶ παρ' οὐδενὸς δύναται ἐπιεικῶς ν' ἀπατηθῆ· ἀλλ' ὅπως αὐτῆς πρέπει νὰ ὑποτεθῆ ὁ μὴ δυνάμενος νὰ συναίσθανθῆ τὴν ἀπουσίαν αὐτῆς. Ὅστις πρὶν ἢ καταβῆ εἰς τὸν Μοῦσῶν τὸν ἀγῶνα, καταβᾷ εἰς τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ καρδίαν, δὲν αἰσθανθῆ τὰς χορδὰς αὐτῆς θερμῶς παλλομένης, οὐδ'

ἰδῆ ὅλον κόσμον λαμπρῶν ὀνείρων πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του ἀνεγειρόμενον, οὐδ' ἀκούσῃ ἀρμονίας ἀγνώστους ἀντηχοῦσας ἐντὸς του, ἐκείνος χαίρειν τὰς Μούσας ἐὼν, ἂν ἐπιδοθῆ εἰς χρήσιμον τι καὶ βιοποριστικόν, θέλει πολλῶν πραγμάτων καὶ πολλῆς ματαιοπονοίας ἑαυτὸν ἀπαλλάξει.

Ἄλλ' οὐδ' ἡ ἔμπνευσις ἀνευ τοῦ τύπου ἀρκεῖ μόνη καὶ καθ' ἑαυτήν, ὡς εἰς τὸν ζωγράφον δὲν ἀρκεῖ ὁ λαμπρότερος χρωματισμός ἀνευ τοῦ προγράμματος. Καθ' ἣν σειρὰν ἰδεῶν ἐκφράζει ἡ ποιήσις, καὶ καθ' ἣν τρόπον ἐκφράζει αὐτὰς ἐκάστοτε, διακρίεται εἰς εἶδη, ὧν οἱ τύποι καὶ νόμοι ρυθμίζουσι τὴν ἀκχρόνιστον πτῆσιν αὐτῆς, ἐπιβαλλόμενοι μὲν ὑπὸ τῆς φιλοκαλίας, διδασκόμενοι δ' ὑπὸ τῆς πείρας, ἀλλὰ πολλὰκις καὶ ὑπὸ τῆς αὐτοδιδάκτου εὐφυΐας διορῶμενοι. Ἡ τῶν νόμων δὲ τούτων ἀγνοία ἢ ὀλιγωρία παράγει ἐξαμβλώματα ἀνάξια τῆς φιλολογίας.

Οὕτως, ὅπως περιορισθῶμεν εἰς μόνον τὰ εἶδη ὧν δοκίμια ὑπεβλήθησαν εἰς τὸν παρόντα ἀγῶνα, ἡ διδακτικὴ ποιήσις ἀπαιτεῖ γλῶσσαν σώφρονα μὲν, ἀλλὰ καὶ κεκοσμημένην, καὶ ὑπὸ συχνὰ ἄνθη καλύπτουσαν τὸ ξηρὸν στέλεχος τῶν ἠθικῶν παραινέσεων. Πρέπει δὲ προσέτι αἱ παραινέσεις, ὅπως μὴ ἔχωσι φορτικῶς καὶ γελοίως, νὰ μὴ διδάσκωσιν ἄτοπα, πεζὰ καὶ πεπατημένα, ἀπληγῆσαι ταπεινῶν παθῶν ἢ ἀγοραίων προλήψεων, ἀλλὰ ν' ἀπορρέωσιν ἐκ φρονὸς χρηστῆς, πυκνῆς καὶ βαθείας, καὶ ἐν γένει ὁ διδάσκων νὰ εἶναι σοφώτερος τῶν διδασκόμενων.

Ἡ δὲ λυρικὴ ποιήσις, καθαρὰ ἀντανάκλασις τῆς ἀτομικῆς αἰσθήσεως καὶ διανοίας τοῦ ποιητοῦ, πρέπει νὰ κινῆται θορυβωδέστερον, ὡς ἡ ἐκθεβαχουμένη καρδία, νὰ αἰσθῆται ὑψηλότερον, ὡς ἡ περυσμένη διάνοια, ἀλλὰ πάντοτε, καὶ κατὰ τὴν μάλλον ἀκχρόνιστον τῆς φωνῆς, νὰ μὴ ἐκτρέπηται ποτὲ τῆς ἀληθείας, νὰ μὴ ἀποσκοπῆ πρὸς τὰ κακόζηλα, τὰ τερατώδη καὶ τὰ ἀδύνατα, νὰ ἐξεργάζηται δ' ἕκαστον τῶν μικρογραφημάτων τῆς ἀρτίον ἐν ἐνόητι, καὶ συνεπὲς καὶ σύμμετρον ἐν τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ συνόλῳ, μηδέποτε δ' ἐν τῇ ἐξάψει τις νὰ λησμονῆ, ὅτι ὁ ποιητὴς, ὡς δαδούχος τοῦ θεοῦ πυρός, ἐντολὴν ἔχει νὰ φωτίξῃ, οὐχὶ δὲ καὶ νὰ πυροπολῆ.

Ἐτι δ' ἀνώτεροι εἰσὶν αἱ ἀξιώσεις τῆς διηγηματικῆς ποιήσεως, ἦτις ἀπὸ τῆς ἀπλῆς καὶ ἀρελοῦς διηγήσεως προῖσι μέχρι τῆς ἐπικῆς μεγαλοπρεπείας. Εἰς ταύτην, πλὴν τῶν λοιπῶν ἀπαραιτήτων ἀρετῶν, ὅσας ὡς γενικὰς ὑπεδείξαμεν, πρέπει νὰ προσυπάγῃ καὶ ἡ εὐτυχῆς εὐρεσις μύθου ἐνδιαφέροντος καὶ λογικῶς πιθανοῦ, ὅστις οὐδέποτε νὰ συσέλληται εἰς ἰσχνὴν ἐξιστόρησιν, ἀλλὰ νὰ συντίθεται ἐκ περιπετειῶν καὶ ἐπεισοδίων, ὧν ἡ ἀναγκαῖα ἀλληλουχία ἀπαρτίζουσα τὴν πλοκὴν καὶ παικίλην, ἀλλὰ νὰ μὴ συνταράττῃ τὴν οἰκονομίαν. Τὸ εἶδος τοῦτο, ἀπηλλαγμένον τῆς ἀνωμαλίας τῆς λυρικῆς ποιήσεως, δύναται

ν' ἀρθῆ μέχρι τῶν ἀνωτάτων τοῦ ὑψηλοῦ κορυφῶν, προσέ-
χον ὅμως μὴ ἐκλάβῃ ἀντ' αὐτοῦ τὸν ὄγκον, καὶ τὸ πεφυ-
σημένον τῆς φράσεως.

Πάντων ὅμως τῶν εἰδῶν τῆς ποιήσεως τὸ τὰς πλείστας
καὶ μεγίστας παριστῶν δυσχερείας ἐστὶν ἀναμειβι-
τήτως τὸ δραματικόν, καὶ ἔξοχον πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ἰκα-
νότητα, ἢ μεγάλην τὴν ἐκ τῆς ἀγνοίας τῶν προσκομιμά-
των παροῦσαν τόλμην, ὅστις ἐπιδίδεται εἰς αὐτὸ μετ' ἐλ-
πίδος ἐπιτυχίας.

Τὸ δράμα ἐστὶ παράστασις πράξεως ἐνεργουμένης ἀπὸ
κοινοῦ ὑπ' ἀνθρώπων πολλῶν, καὶ ἔργον τοῦ ποιητοῦ νὰ
ἐπινοήσῃ ἕκαστον ἐξ αὐτῶν ἄριστον, συνεπῆ πρὸς ἑαυτὸν,
ὁμοιολήθη, αὐτῶν ἄριστον, καὶ αὐτὸν ὑποδύμενος, νὰ ἐμ-
φυσήσῃ αὐτῶ νοῦν καὶ ψυχὴν, νὰ τῷ δανείσῃ ἴδια φρονή-
ματα, συμφέροντα, πάθη καὶ χαρακτῆρα, ἐντέχνως δὲ τὰ
ποιητικὰ ταῦτα κινῶν ἐλατήρια, νὰ παραγάγῃ πράξιν ἐν-
διαφέρουσαν καὶ περιέργον. Ἐκαστον λοιπὸν τῶν πλασμα-
των του πρέπει νὰ εἶναι ἴδιον καὶ αὐτοτελὲς ἀριστούργη-
μα, συντελοῦν εἰς καταρτισμὸν τοῦ ὅλου καλλιτεχνήματος.
Ὁ διάλογος, πλὴν τῶν εἰς πᾶν ποιητικὸν ἔργον ἀναγκαίων
προσόντων, πρέπει νὰ εἶναι ποιητικῶς μὲν κεχρωματισμέ-
νος, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ φυσικῶς πιθανός, διότι τὰ τοῦ
δράματος πρόσωπα εἰσὶν ἄνθρωποι, ὁμιλοῦντες μόνον γλῶσ-
σαν ἐπιμελεστέραν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων· ν' ἀντανακλᾷ
δὲ καὶ ἐκάστου προσώπου τὴν ἀτομικότητα, ἀλλ' ἅμα
καὶ τὴν τοῦ ποιητοῦ εὐφυΐαν, διότι τὸ δράμα οὐδὲ πρὸς
στιγμὴν πρέπει νὰ παύῃ ἀρέσκον ἢ συγκινούν. Ὁ ποιητὴς
ὑπὲρ τὸν ψυχολόγον πρέπει νὰ γνωρίζῃ τὴν ἀνθρωπίνην
ψυχὴν, καὶ ὑπὲρ τὸν φιλόσοφον τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν,
διότι αὐτὰ εἰσι κυρίως οἱ ἥρωές του, τούτων τὴν γλῶσ-
σαν ἀναγγέλλεται νὰ λαλήσῃ, ἀνάγων αὐτὴν εἰς τὸ τε-
λειώτερον. Προσέτι ἡ τῶν προσώπων πρὸς ἀλλήλα ἐνέρ-
γεια, σχέσις καὶ θέσις, ἢ τοῦ δράματος θέσις καὶ λύσις,
καὶ ἐν γένει πᾶσα ἡ οἰκονομία, πρέπει νὰ εἶναι βαθεῖς με-
λέτης καὶ ἐπιδείξιον συνδυασμῶν συνέπειαι· διότι τὸ δράμα
εἶναι μηχανὴ πολυτελής, καλλιτέχνος ἅμα καὶ πολυποί-
κιλος, στίλβουσα ὅλη ἐξ ἀδαμάντων, ἀλλ' ἔχουσα καὶ
ἀναριθμητὰ ἐλατήρια, ἅτινα ἀδιαλύτως συμπλεκόμενα,
πρέπει νὰ κινῶνται ὅλα ὁμοῦ καὶ ἕκαστον ἰδίᾳ πρὸς τὴν
ἐνότητα τῆς ἐνεργείας καὶ πρὸς τὴν κερύφωσιν τοῦ ἀποτε-
λέσματος. Γλῶσσα ἄτεχνος, προσπταίουσα πρὸς τοὺς κα-
νόνας τῆς φιλοκαλίας, καὶ αὐτῆς τῆς γραμματικῆς, στι-
χοιουργία χωλαίνουσα, φράσις τετριμμένη ἢ κακόζηλος, διά-
λογος ἀφυῆς καὶ ἀδέξιος, ἀγνοία τῶν στειχειωδῶν κανό-
νων τῆς τέχνης, ἐκλειψίς φαντασίας, καὶ ἰκανότητος εἰς
πλοκὴν μύθου καὶ εἰς διάπλασιν χαρακτῆρων, ἰδοὺ τινες
τῶν παντοίων σκοπέλων ἐξ ὧν ἐστὶ κατάσπαρτον τὸ πέ-
λαγος τῶν ποιητικῶν σειρῶν, καὶ εἰς οὗς προσώκειον

οὐκ ὀλίγα τῶν εἰς τὸν ἐφετεινὸν ἀγῶνα ὑποβληθέντων
ποιημάτων. καὶ ῥητῶς πάντα τὰ δράματα, χωρὶς νὰ σώσῃ
ἐν μὲν αὐτῶν, τὸν Ἄγιον ἀρχόμενοι ἢ γνωστὴν ἢ ὁ
ποιητὴς ἔχει τῆς ἀρχαίας γλώσσης, ἕτερον δὲ, τὴν Χρι-
στιανικὴν Εὐγένειαν ἢ αὐτοῦ ἀξίως τοῦ δραματούργου
νὰ παρωδήσῃ τινὰ μέρη τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Σοφοκλέους.

Τὸ καθ' ἡμᾶς, εἰς τὴν τύχην των καταλείποντες, τὰ
ναυάγια ταῦτα, θέλομεν ἐνδιατρίψῃ ἐπὶ μικρὸν εἰς ἐκεῖνα
μόνα τῶν ποιημάτων, ὅσα ὅπως δῆποτε διεξήλθον διὰ τῶν
κινδυνωδεστέρων ὑφάλων, καὶ φαίνονται ἰδιαιτέρως τινὸς
προσοχῆς ἀξία.

Τὸ ἐπισημότερον αὐτῶν κατὰ σχῆμα καὶ ἔκτασιν εἶναι
τὸ φέρον ἐπιγραφὴν ὁ Σκευδέρμπεης, ἐποποιία ἔχουσα μῆ-
κος ἑπταπλάσιον τοῦ ἀπαιτουμένου ὑπὸ τοῦ διαγωνισμοῦ.
Ἡ γλῶσσα αὐτοῦ εἶναι καθαρὰ, ἐλληνίζουσα, καὶ μάλα
λίαν, ἴσως ὑπὲρ τὸ δέον, καὶ ἐνίοτε ἄνευ ἀνάγκης ἐλλιπί-
ζουσα. Ἀνεξαρτήτως ὅμως τούτου, εἶναι γλῶσσα ἀκριβής,
εὐφραδὴς, ἐπιμελετημένη, πεπαιδευμένον ἐλέγχουσα κά-
λαμον, καὶ ἠσκημένην αἰσθησὶν τοῦ καλοῦ. Ἡ στιχοιουργία,
ἐκτός τινων δυσαρέστων ἐκθλίψεων καὶ τινων χασμωδιῶν,
εἶναι ἐν γένει ὀρθή, καὶ σπάνιοι εἰσὶν οἱ παράτονοι στίχοι.
Ἄλλ' ὁ ποιητὴς κακῶς, ὡς φρονούμεν, ἐπραξε, παραδεχθεὶς
τὸν τετράμετρον ἰαμβικόν, τὸν συνήθη δεκαπεντασύλλα-
βον στίχον ἀνεῦ ὁμοιοκαταληξίας. Ἄν ἐξ ἀδυναμίας ἀπέ-
φυγεν αὐτῆς τὴν δυσχερείαν, τότε προφανῶς ἐλαττοῦται ἐ-
κείνων οἵτινες ὑπέβαλον ἑαυτοὺς εἰς αὐτὴν, καὶ τὴν ὑπερ-
νίκησαν εὐτυχῶς. Ἄν ὅμως γινώσκων νὰ ποιῆται χρῆσιν
τῆς ὁμοιοκαταληξίας, ἀπέσεισεν αὐτὴν ἐκ προθέσεως, δὲν
τὸν δικαιοῦμεν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην. Οἱ δεκαπεντα-
σύλλαβοι στίχοι, ἕνεκα τῆς ὑποχρεωτικῆς τῶν τομῆς μετὰ
τὴν δευτέραν διποδίαν, ἔχουσιν εἰς μακρὰς συνθέσεις πολ-
λὴν τὴν μονοτονίαν, ὅταν δὲν θεραπεύῃ αὐτὴν ἡ ὁμοιοκα-
ταληξία, ζεγγυῖσα αὐτοὺς ἀνά δύο ἢ πλείονας. Τοῦτο λέ-
γοντες, δὲν λησμονοῦμεν ὅτι εἰς τὸν στίχον τοῦτον ἀνο-
μοιοκαταληκτοῦντα χαίρει ἡ δημοτικὴ ἡμῶν οἰκίσαις· ἀλλὰ
τὰ ἄσματα αὐτῆς εἰσὶ βραχέα, καὶ προσέτι οἱ στίχοι αὐ-
τῆς εἰσὶν, οὕτως εἰπεῖν, σχεδὸν μεμονωμένοι, περιλαμβά-
νοντες ἕκαστος καθ' ἑαυτὸν ὀλοσχερῆ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν-
νοίαν. Ἡ ὁμοιοκαταληξία εἶναι, διὰ τὸν ἔμπειρον αὐτῆς, οὐ-
χὶ ζυγὸς πιέζων ἢ πέδη τὸ βῆμα κωλύουσα, ἀλλὰ χρυσοῦς
χαλινός, ὁδηγῶν τὴν ἀκάθεκτον φαντασίαν, ἢ ἀνθηρὰ ὄχθη
συνέχουσα τὸν χεῖμαρρον τοῦ λόγου, μὴ ὑπερχειλὴς ὑπερ-
βῆ πᾶν μέτρον φιλοκαλίας. Καὶ τῷ ὄντι οὕτω πῶς φαί-
νεται ἐκδικηθεῖσα καὶ κατὰ τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ ἡ παρα-
μεληθεῖσα ὁμοιοκαταληξία. Μὴ ἀναγκαιζόμενον ὑπ' αὐτῆς,
ρεῖ λάβρον καὶ συνεχὲς τὸ κύμα τῆς στιχοιουργίας του, κα-
τακλύζον τὰ πάντα περίξ αὐτοῦ εἰς ἕκτασιν ἀτερμάτιστον
καὶ μονότονον. Ἡ στιχοιουργία τὸσφ ἰσχυρότερα ἀποβαίνει,

ὅσφ μᾶλλον ὀγκοῦται δι' ἐπιθέτων παρελκόντων καὶ λέ-
ξεων περιττῶν. Ὅτι ἐν πέντε στίχοις ἤθελεν ἐντόνως καὶ
καλῶς ἐκφραστῆ, λέγεται ἐνίοτε φορτικώτερον ἐν πεντή-
κοντα. Ἡ ἀξία τοῦ ποιήματος τούτου ἤθελε πενταπλασια-
σθῆ, ἂν ἡ ἕκτασις αὐτοῦ ἦτον ὑποπενταπλάσιος.

Εἶναι δ', ὡς εἴπομεν, ὁ Σκευδέρμπεης ἐποποιία κατὰ τὸν
τύπον, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὸν τύπον. Ὑπάρχουσιν ἀντι-
κειμένα καθ' ἑαυτὰ ὑψηλότερα καὶ αὐτῆς τῆς ποιήσεως, καὶ
τοιούτου εἶναι τὸ θέαμα ἔθνους ἀγωνιζομένου ὑπὲρ τῆς ἐ-
λευθερίας του. Ἄλλὰ καίτοι ὀρθὴ καὶ γόνιμος ἡ πρόθεσις
τοῦ ποιητοῦ νὰ ἐκλέξῃ ὡς ἥρωα τῶν ἐπῶν του ἕνα τῶν τε-
λευταίων καὶ ἐνδοξοτέρων προμάχων τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρ-
τησίας, ἀλλὰ μόνον ἡ κατάλληλος ἐκλογή τῆς ὑποθέσεως
δὲν ἀρκεῖ ὅπως μεταβάλλῃ τὴν ἱστορίαν εἰς ποίησιν. Ἐξ ἱ-
στορικῆς ῥίζης, δύναται βεβαίως νὰ βλαστήσῃ γενναϊότα-
τον καὶ χαριέστατον ποιητικὸν ἄνθος. Ἄλλ' ὁ ποιητὴς τοῦ
Σκευδέρμπεης αὐτὴν μόνον σχεδὸν τὴν ξηρὰν ῥίζαν μᾶς πα-
ριστᾷ ἐν στιχοιουργικῷ περιβλήματι ἐνελιμμένην. Ἐν ἐκ τῶν
πολεμικῶν ἔργων τοῦ ἥρωος τῆς Ἡπειροῦ, καὶ τοῦτο ἐκ
τῶν δευτερευόντων, μάχη μεταξύ αὐτοῦ καὶ τινος τῶν το-
ποτηρητῶν τοῦ Σουλτάνου ἀνευ ἄλλης εὐρέσεως καὶ πλο-
κῆς, δὲν δύναται νὰ ἔχῃ τὸ μέγα ἐνδιαφέρον ὃ ἡ ποίησις
ἀπαιτεῖ. Τῆς σκηνῆς μάλιστα οὕτω περιστελλομένης, ὃ
Σκευδέρμπεης ἀντὶ διὰ τῆς ποιήσεως νὰ ἐξαρθῆ μᾶλλον γι-
γαντιαίως, καταβιβάζεται ἐξ ἐναντίας καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὕ-
ψους ἐπ' οὗ βλέπομεν αὐτὸν ἰστάμενον ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Εἶ-
ναι πολεμιστὴς ἀνδρείος, εἶναι Σκευδέρμπεης ὁ θοῆρος,
κατὰ τὸν ποιητὴν, ὅστις κατὰ ζῆλον τοῦ Ὀμήρου, πρὸς δὲν
φαίνεται λίαν ἐξοικειωμένος, οὐδέποτε σχεδὸν ἀναφέρει τὸ
ὄνομα τοῦ ἥρωος ἀνεῦ τούτου τοῦ ἐπιθέτου· ἀλλὰ πολεμι-
σταὶ ἀνδρεῖοι εἰσὶ καὶ ἄλλοι ἐκ τε τῶν χριστιανῶν καὶ ἐκ
τῶν ὀθωμανῶν, καὶ πολλοὶ ὡς εἰκὸς εἰσὶν ἐκατέρωθεν
οἵτε φονεῦντες καὶ οἱ φονεῦμενοι, καὶ οὐδεὶς ὁ ἀποχωρῶν
λόγος ὅπως οὗτοι μᾶλλον ἐκείνων ὑπερισχύουσιν, οὐδεμία
πράξις ἰδίως ἐνδιαφέρουσα, προσέχουσα τῶν λοιπῶν, καὶ ἀ-
παιτούσα ἰδίαν ἀφήγησιν, οὐδεμία διακεκριμένη φυσιογνω-
μία, ἢ χαρακτῆρ εὐκρινῶς διαγεγραμμένος· οὐδὲ καὶ τοῦ
δικαίου ἢ τοῦ ἀδίκου ἢ πλάστιγξ πρὸς τοῦ κυρίως ῥέπει
δύναται εὐκολῶς νὰ διαγνωσθῆ. Ὡς ὁ σατράπης, λεηλατεῖ
αἰχμωλοτίζει καὶ βεβηλοὶ ναοὺς, οὕτω λέγει καὶ ὁ Σουλ-
τάνος·

« Ὅτι Σκευδέρμπεης λυσσῶν ἐπέδραμεν, ἀκούω,
τὰς χώρας μου λεηλατῶν καὶ μέχρι Περλεπίου,
ἄνδρας δ' ἐξώργησε πολλοὺς, γυναῖκας καὶ παρθένους,
καὶ ἐβεβήλωσε ναοὺς, καὶ μαίνεται ἀσχέτως... »
(Σελ 62).

Ἄξιόν δ' ὁ ποιητὴς νὰ παρακολουθήσῃ τὸν μέγαν του
ὁδηγὸν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ὑψίστην του πτῆσιν, παρεισάγει

τὸν Θεὸν παρεμβαίνοντα μεταξύ τοῦ Σατράπου καὶ μεταξύ
τοῦ Σκευδέρμπεης. Ἄλλ' ἀπ' ἐναντίας τοῦ Ὀμήρου, ὅστις
τοῖς κατ' ἀνθρώπον πεπλασμένοις ἀρχαίοις Θεοῖς περιβάλ-
λει, διὰ τινων γραμμῶν τῆς μεγαλοφυοῦς του γραφίδος,
θεῖαν μεγαλειότητα, οὗτος σμικρύνει τὸν Θεὸν τοῦ παν-
τός, καὶ ἀποδίδωσιν αὐτῷ πάθη οὐδ' ἀνθρώπου καὶ
ἀξία, παριστῶν παραδείγματος χάριν αὐτὸν νεμεσῶντα
κατὰ τοῦ Ὀθωμανοῦ Σατράπου, οὐχὶ διότι ἐξολοθρεύει
οὗτος λαὸς χριστιανικούς, οὐχὶ διότι πλανᾷ τὴν ἐρήμω-
σιν καὶ τὴν καταστροφὴν, ἀλλὰ διότι ὁ Βαλαβάν προσέ-
κρουσεν εἰς τὴν θεῖαν ὄξιοπρέπειαν καὶ εἰς τὴν οὐρανίαν
ἐθιμοταξίαν.

« Δεινὸν δὲ ἐνεμέσθησε Θεὸς ὁ μέγας, ὅτι
πρῶτον τὸν πλάνον Μουχαμέτ ὠνόμασεν ὀνοῦν
ὁ μαιφόνος Μπαλαμπάν· κ' ἐν τῷ ἀφάρτεφ θρόνῳ
ἐπέισθη, καὶ ἐκλόνησε τὸν οὐρανὸν τὸν μέγαν·
βαρυθυμῶν δ' ἐφθέγγετο· βροντῆ δὲ ἦν ὁ φθογγος·
Ἄ θεῖλαιε! δὲν ἤρκεσεν ὅτι ἐξώμοσάς μου
τὸν μονογέννητον υἱὸν ἀντὶ ψευδοπροφήτου,
καὶ ἐνοπλὸς ἐπάτησας γενέτειραν πατρίδα,
καὶ ἄκακον ἀπέκτεινες ἀγγελιώτην ἄνδρα,
ἀλλὰ καὶ τῶν δυνάμεων τὸν κύριον ἔθριξες.
Ἰδοὺ σοὶ σήμερον ἐγὼ κακὴν ὀρίξω μοῖραν,
καὶν σὲ μυρίαὶ φάλαγγες πολεμιστῶν φρουρῶσι ».

Ἄλλ' ἂν ὀργίζεται κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν, οὐδὲ ὅπως φι-
λοπροσωπεῖ καὶ πρὸς τοὺς Χριστιανούς ὁ Θεός. Κατ' αὐ-
τῶν μάλιστα φαίνεται ἔχων οὐσιωδεστέρας πῶς λόγους
δυσαρεσκείας. Ἰδοὺ πῶς περὶ τούτων λέγει ὁ ποιητὴς, δι'
ἀμυδρᾶς τινος, καθ' ἣ φαίνεται, ἀπηγήσεως τῶν τοῦ Τάσ-
σου ἐπῶν.

« Καὶ ἐτελοῦντο αἱ βουλαὶ αἱ ἀφύκτοι τοῦ πλάστου,
ὅστις ὀργίσθη κατιδὼν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων
εἰς ἡθονὰς ἐχαυνοῦσθαι, τὴν δίκην ἐξεβρίξιν,
ἐχθρὸν ἀπάσης ἀρετῆς, δούλον παθῶν ἀγρίων,
εἰς ἔριδας θρησκευτικῆς ἐγκύπτου μετὰ λύσεως,
καὶ ἐρευθῶν μυστήρια ἀπόρρητα ἀγγέλοις.
Ταῦτα κατεῖδεν ἐπὶ γῆς βαρυθυμῶν ὁ πλάστης,
καὶ ἀφ' ἡμῶν ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον ὀργίλος,
καὶ Ἄμουράτ τὸν δούλον του ἐκάλεσε, καὶ ἅμα
ἐσάλπιγγεν ὁ οὐρανός, ἡ γῆ δ' ἐκ θεμελίων
ἐσεισθη πρὸς τὸν λόγον του, κ' ἐν τῇ αὐτῆς λεκάνῃ
διεδινήθ' ἡ θάλασσα ὡς νήπιον ἐν λίανφ
σπαργανωτῶν ». Ἐγὼ εἶμι ἐν Ἄλφᾳ καὶ Ὠμέγᾳ,
ὁ κτίσας ἐκ τοῦ μηθενός διὰ τοῦ νεύματός μου
γῆν, θάλασσαν καὶ οὐρανὸν, καὶ πάντα τὰ ἐν τούτοις,
ὁ τῶν δυνάμεων Θεός, ἐγὼ Θεός καὶ μόνος,
ὄν οἱ λαοὶ λατρεύουσιν ἐν τελευταῖς ποικίλως.
Παραλαβὼν σου τὸν στρατὸν, παρόρησεν εἰς μάχας,
τοὺς ὑβριστάς μου πάταξεν, ἐκφρόθησεν τὰ ἔθνη,
καὶ ἔσο ὄργανον πιστῶν τῶν ἐκδικησῶν μου.
Ἐγὼ δὲ μετὰ σοῦ εἶμι, καὶ ἄγγελός μου σείων
ῥομφαίαν, προπορεύεται εἰς νίκας ὁδηγῶν σε.
Ἐν μάχαις ἔση κραταῖός, καὶ ὑποτάξεις χώραν
μέλι καὶ γάλα βέουσαν· καὶ οἱ ἀπόγονοί σου
κληρονομήσουσιν αὐτὴν ἐπὶ μακροῦ αἰῶνας.

ἕως οὗ ἔλλη ὁ καιρὸς καὶ παύση ἡ ὀργή μου. Οὕτως ἠδύοκῃσα ἐγώ. Μαθέτωσαν τὰ ἔθνη ὅτι ἀπάσης ὑβρεως ἀπαίσιον τὸ τέλος, καὶ ὅτι ζῆ ὁ Κύριος, κ' ἐκδικῶν ἔχει ὄμμα. » (σελ. 5—6).

Ὅταν λοιπὸν ὁ Θεὸς τῆς δικαιοσύνης κηρύττῃ τοὺς χριστιανούς ὑβριστάς του, πῶς νὰ ἐνδιαφερώμεθα πλέον ὑπὲρ αὐτῶν; Ὅταν ὁ Θεὸς τῶν Δυνάμεων λέγῃ τῷ Ὁθωμανῶ « Ἐγὼ δὲ μετὰ σοῦ εἰμί, » πῶς ν' ἀμφιβάλλωμεν πλέον περὶ τῆς λύσεως τοῦ ἀγώνος, ἡτις ἐν τούτοις, εἰρησθῶ ὡς ἐκ περισσοῦ, ἀποβαίνει καὶ ὅλως ἐναντίκ τῆς θείας ταύτης ἐπαγγελίας;

Ἐπεισοδίων δὲν στερεῖται μὲν τὸ ποίημα· πρόκειται μάλιστα, ὅταν συμπληρωθῇ, νὰ περιλάβῃ καὶ πλείονα, ἢ ἀναγγέλλονται μόνα· ἀλλ' εἰσὶ πάντα δευτερεύοντα, ὀλίγον τὴν πράξιν διαποικίλοντα, προάγοντα, συμπλέκοντα, ἢ καθιστῶντα μᾶλλον ἐνδιαφέρουσιν. Ἐν ἐξ αὐτῶν, ὁ ἀνασκολοπισμὸς τοῦ Δίγκου (σελ. 23), ὑπερβαίνει τὰ τῆ τέχνη ἐπιτετραμμένα ὅρια τοῦ φοβεροῦ, καὶ χωρεῖ μέχρι τοῦ ἀπαίσιου. Πολλὰ ὅμως ἔχει τὸ ποίημα τεμάχια ἐκλεκτὰ διὰ τε τοῦ ὕφους τὴν γλαφυρότητα καὶ διὰ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἐξεργασίας, μάλιστα δ' ἐν ταῖς περιγραφαῖς καὶ ταῖς μικρογραφίαις. Ὡς παραδείγματα κεισθῶσαν ἐκ πολλῶν τὰ ἐπόμενα. Ἴδου πῶς περιγράφεται ἡ θέσις τῆς Φούρκας:

« Εὐρεῖα κεῖται, ὡς γνωστὸν, κοιλὰς ὑπὸ τὴν Φούρκαν ὑπὸ εὐσκίων κυκλωτῆ βουνῶν πλατανοφύτων. Εἰς τὸν μυχὸν αὐτῆς πηγῆ, θυγάτηρ τῶν ὀρέων, νᾶμ' ἀναβλύζει ψίθυρον ὑδάτων ἀκράτων. Περὶ τὴν κρήνην πάντοθεν σφριγῶσα χλόη θάλλει. Ἵπερθεν ταύτης πλάταναι σκιώδεις αἰωροῦνται. Ἐντεῦθεν πᾶσα ἡ κοιλὰς λαμβάν' ἰκμάδα θείαν, καὶ φαίνεται λατρεύουσα τὴν ζωηφόρον κρήνην ».

Ἴδου δὲ πῶς περιγράφει ὁ ποιητὴς τοὺς ἵππῶνας τοῦ Σκενδέρμπεη:

« Παρὰ τὸ τεῖχος τῆς αὐλῆς, ἐγγύς ἐξ εὐωνύμων, ἦν ὁ πολυφάντος ἵππων Σκενδέρμπεη τοῦ θούρου. Ἐκεῖσε ἄγων τὸν Γελλὶν εἰσῆλθεν ὁ Θανούσης, κατόπιν δὲ καὶ ὁ Ἐμίν· ἦν δὲ θαμβὸν τὸ φέγγος. Κλεισταὶ θυρίδες εὐκρατῆ ὑπέτρεπον σκοτίαν, ἡτις τῶν ἵππων ἀσφαλῶς τὰ μέλη ἐκπαιίνει. Ἴπποι ἐκεῖ θλιβεῖς εἴκοσι, ταχύτεροι ἀνέμων, πάντες ἐν πέδις στερεαῖς τοὺς πόδας δεδεμένοι. ἦσθιον πᾶν μαλακὴν, βλαστήματα λειμώνων, λωτῶν τε ἀνθεμόεντα, καὶ κύπειρον εὐώδες, καὶ ἄνωρσιν μελιγῆ. Σαχλὶν δ' ὁ μελαγχιτίης, διαπρηπῆς εἰς ἀρετὴν καὶ μέγεθος καὶ κάλλος, ἤχθητο πόλεμον ποθῶν καὶ μάχας ἀνδροφόνους, ὅτι αὐτὸς ἠγάλλετο, ἐπὶ τῶν νώτων φέρων τὸν θούριον Σκενδέρμπεη, πολέμων κινουμένων. Καὶ δὴ ἐξ ἄλλους ὕστερον ἐθηρώθη αἴφνης, ὡς ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ προσφιλοῦς ἵππου, οὐδ' ἔκτοτε ἠθέλησε νὰ μεῖν' εἰς τὸν ἵππῶνα, οὐδὲ τροφήν νὰ προσδεχθῇ, οὐδὲ νὰ ἐπιζήσῃ, ἀλλ' ἐβρόχη μαινόμενος τὰς πόδας τὰς τριχίνας,

κ' ἐπὶ τὰ ὄρη ἄγριος ὡς θύελλ· ἐτράπη. Ἐκεῖ δ' ἑπτὰ ἡμερῶν ἄτλητον πένθος τρέφων, διέτρεχε τὰς φάραγκας ὡς λείαν πεδιάδα, καὶ ἔζη τέρας θαυμαστὸν ποιμένων καὶ βουκόλων· εἴτ' ἀφανῆς ἐγένετο· πολλοὶ δὲ διηρέυνον. Εἰς πόσῃν ἔμελλ' ἔπειτα νὰ πέσῃ δυσμοίρην Σαχλὶν ὁ δαφνοστεφανὸς, Σαχλὶν ὁ ἐριεύχην, ὃν εἰς τῶν ὄπλων τὴν κλαγγὴν ὁ Ἄρης ἐσεβάσθη. Δὴ τότε, ὡς ἐνόησε Γελλὶν τὸν Πυρροχαίτην, στρέψας ἐν βλέμμα πύρινον, ἀνῶρθωσε τὰ ὦτα, ἀφῆκε φρύαγμα δεινόν, ἄγριον μῆνος πνέων, καὶ ἔμελλε τὰς στερεὰς νὰ διαβρῆξῃ πέδας· Ἄλλα ἐπράυνεν αὐτὸν θωπεύων ὁ Θανούσης μὲ βήματα μελίχια. Τοῦ δὲ Γελλὶν ἐκλίσας τὸν χαλινὸν τὸν εὐλωρον, ἐξήρτησ' ἐκ πασσάλου, αὐτὸν δὲ πόρρω τοῦ Σαχλὶν πρὸς φάνην μυχαιτῆτην προσδήσας, πᾶν μαλακὴν παρέδωκεν εἰς βρῶσιν ».

(Σ. 47—48).

Ἡ ἐπομένη περιγραφή τοῦ κήπου τοῦ Σκενδέρμπεη, χαρακτηριστικὴ τοῦ τρόπου τοῦ ποιητοῦ, εἶναι περιεργὸς μᾶλλον ἢ ἐπαινετὴ, διὰ τὸ λεπτολόγον αὐτῆς, καὶ διὰ τὴν μ' ἐχρησάμενος χρεῖσιν τῶν ἐπιθέτων:

« Παραδείσος δ' ἐπέτατο εὐρὸς πρὸ τῶν μεγάρων, ἔνθα παντοῖα ἔθαλλον ὀπωροφόρα δένδρα, ἀμυγδαλαῖ παμφάρμακοι, ἐαρινὸν χιτῶνα ἐνδεδυκεῖται ἄνθινον, βροντόκτυποι καρδαί, βροιαὶ ἀδαμαντόκοκκοι, φυλλοσχιθεῖς περσεαί, μηλέαι ἀγλαόκαρποι, καὶ ὄγγαι περιμήκεις, καὶ γαλακτόχυμοι συκαῖ, καὶ θαλλεραὶ ἐλαταί, καὶ κέρασοι πτηνοφιλεῖς, τῶν παίδων μέγας πόθος· Ἵψουτο δὲ ἐτέρωθεν, ὡς ἐν εὐσκίῳ δάσει· ἀειθαλεῖς κυπάρισσοι, καὶ ὄρυς οὐρανομήκεις, καὶ αἴγειροι εὐρύκομοι, κ' εὐθύκομοι ἐλάται, καὶ πλάταναι ἀμφιλαφεῖς, καὶ σικεαὶ τελέαι, ὅσα θνητοῖς ἐδώδιμον δὲν φέρουσιν ὄπωρον, ἀλλ' εἶν' ἀγάλματα σεμνὰ τῶν κήπων καὶ δρυμῶνων. Ἵπὸ σκιᾶν ἀμφιλαφῆ λασίων φυλλωμάτων ἦδον εὐκέλαδα πτηνὰ, ταῖς Μούσαις πεφιλέμενα, καὶ σύνδωα ἐώρταζον τὴν ὕραν τῶν ἐρώτων, τὸ ἔαρ τὸ ἀνθοσσεφέες. Ἐν μέσῳ δὲ τῷ κήπῳ πῆδαξ μαρμάρου ἀγλαοῦ ἀπὸ τριῶν συρίγγων τὸ ὕδωρ ἀνηκόντιζεν εἰς ὕψος ὄργυιατόν· πέριξ δὲ ἄχνη πάντοθεν λεπτὴ αἰωρουμένη, τῆς θεογράφου Ἰριδος τὰ χρώματα παρίστα πρὸς τὴν λαμπρὰν μαρμαρυγὴν τοῦ δόντος ἡλίου. Δύω δ' αὐτοῦ δεξάμεναί ἐδέχοντο τὸ ὕδωρ, περιέξοιτο καὶ εὐκυκλαί, ἢ ὑπερθεν ὀλίγη, εὐρεῖα δ' ἡ ὑπέρθεν. Περὶ τὰ χεῖλη ταύτης ἴσαντο ζεύγη τρίδυμα λεόντων μαρμαρίνων, δεινὰ θηρία. Ἴσον δὲ ἀπειχον ἀπ' ἀλλήλων. Κρουθὸν ὑδάτων διαυγῆ ἀνέβλυζε πᾶς λέων ἀπὸ τοῦ φάρυγγος αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸν φάρυγγά του τὸν τοῦ συζύγου λέοντος ἐκαρὰδονα χάλινον· δὴ τοῦτο θαῦμα μέγα ἦν, πῶς βύακας ὑδάτων πάντας, ὡς μέτοχοι ζωῆς, ἐφύσων ἀενάως, καὶ ἕκαστος τοῦ ἀντικῦ ἐδέχετο τὸ νᾶμα. Πέριξ δὲ ἦσαν ἔθρανα στιλπνὰ ἐκ κυπαρίσσου ».

(Σ. 48—49).

Ἄλλὰ πρὸς ἐντελεστέραν ἐκτίμησιν τῶν τε ἀρετῶν καὶ τῶν ἐλαττωμάτων τοῦ ποιήματος, δῶμεν τέλος ἐξ αὐτοῦ ἐν ἄρτιον ἐπεισοδίων:

« Καθὼς δὲ δένδρον νεαρὸν καὶ ἀνθεμόεν θάλλει· παρὰ φλοισβῶδη βύακα, οὗ τὸ μαρμύρον κῶμα τρέφει αὐτὸ διηνεκῶς νοτίξ ἐν ἰκμάδι· ἐξαίφνης δὲ, θονοῦμενον ξεφύρω μυροπνῶν, ἤλασε κάρχαρος ὀδοῦς οἰστροφορῆτου κάπρου, καὶ ἐξετάνουσεν αὐτὸ χαμὰ ἐπὶ τὴν κόνιν, βρῶνον ἐν ἄνθεσι λευκοῖς, πρὶν ἢ καρποφορήσῃ, ὁμοίως, Δουναζῖνε, σὺ ἀπέκτεινας Ἐλμάζην, εἰσέει· τὴν νυμφίδιον στολὴν ἐνδεδυκότα. Ὅτι τὸ πρῶν ἐυκλεῆς ἔλθων ἐκ τοῦ πολέμου, κ' ἐπανιδὼν ἀσπασίος τὴν πατρικὴν ἐστίαν, ἐτέλ' ὑμέναιον βριθῶν, καὶ ἔλαθεν εἰς γάμον Γιουλήν τὴν ὑστερότοκον τοῦ Ἀππουλάχ κέρην. Ἄ δὲ δὲσθηνος! οὐδ' ὅπως οὐκ εἶδεν αὐτῆς τὴν χάριν. Πέντε δὲ μόνος ἔμεινεν ἡμέρας ἐν Καζάνη, τέρπων γεννήτορας δειλοῦς καὶ γείτονας καὶ φίλους· καὶ τὴν μὲν πρῶτην γεγηθῶς ἀνήλθεν ἐκ Περσίας, τὴν δὲ δευτέραν ἤησε τοῦ Ἀππουλάχ τὴν κέρην, τὴν τρίτην γαίρων ἔλαβε κ' ἔδωκ' ἀβραβῶνα, τὴν δὲ τετάρτην ἔπειπε προγαμιαῖα δῶρα, τὴν πέμπτην δὲ πολυηχῆ ὑμέναιον ἐτέλει. Καὶ δὴ τὸν οἶκον εὐθυμοὶ ἐπλήρουν δαιτυμόνες· οἱ μὲν εὐθύμως ἄδοντες παιᾶνας γαμηλίους, καὶ ἄλλοι πληττοντες ποσὶ χοροῦς πολυδινήτους, παιανίζοντων τῶν αὐλῶν, βομβούτων τῶν τυμπάνων· καὶ διηκόνουν ἱλαρῶς διὰ τῶν δαιτυμόνων, κυφοὶ τῷ γήρα, οἱ γονεῖς, ροιπῶνες ἔνθα κ' ἔνθα. Ἐν δὲ νυμφῶν ἠγάλλετο ἀκήρατος ἡ νύμφη. Περὶ αὐτὴν σκιόθιοι παρθέναι καὶ γυναῖκες, παρὰ νυμφῶν χαρίεσσαί ἐθαύμαζον ἑρώσας, ὅτι ἐφόρει ἐκπερηθὴ διάχρυσον ἐσθῆτα· τὴν κεφαλὴν τῆς ἔσκεπεν ἐμπόρφουρος καλύπτρα· ὑπὲρ δὲ ζώνην ἀργυρᾶν παλλεούκου εἶχε χεῖρας ἀκροβαφεῖς, τὴν δεξιὰν ἐπὶ τῆς εὐωνύμου. Αἴφνης δ' εὐπῶγων ἱερὸς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον, βλοσυροπρόσωπος ἀνὴρ, καὶ εἶπε τῷ νυμφίῳ· Ὅπλιζου τάχιστα Ἐλμάξ, καὶ κοσμησον τὸν ἵππον, καὶ ἄγε εἰς Βυζάντιον τὸν Μπαλαμπᾶν νὰ εὕρῃς, ὅστις εἰς Κρούην στέλλεται μὲ δῶνα μιν μεγάλην νὰ ταπεινώσῃ τὴν ὄφρυν Σκενδέρμπεη τοῦ θούρου. Ταῦτα ὁ ἄλλιος ἡμῶν Σουλτάνος διατάττει. Οὐαὶ εἰς τὸν παρήκοον! » Τόσα ἐκεῖνος εἶπε, καὶ χάρτην ἄμ' ἀνέπτυξεν ἐπίσημον καὶ μέγαν, τὸν χάρτην ἔνθα ἦν γραπτὸν τὸ δόγμα τοῦ Σουλτάνου, καὶ εἶτα βήματι ταχεῖ ἐξῆλθε τῆς οἰκίας. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἐλμάξ, τὸν ἵππον διεκόσμησε. Θρήνος δὲ ἄμα σιδηροῦς ἠκούσθη ἐν τῷ οἴκῳ, καὶ εἶπεν ὀλολύξασα ἡ γηραλέα μήτηρ· « Ποῦ σὺ ὑπάγεις τέκνον μου, πρὶν ἢ σὲ ἴδῃ ἡ νύμφη, ἡτις προλείπει διὰ σὲ τὰς μητρικὰς ἀγκάλας τὸ πρῶτον σήμερον; Παπαί! Ἡμέρας ἀπορράδος! Παπαί δὲ βαρυσταίμονος δυσπότου ὑμεναίου! Ποῦ σὺ ὑπάγεις, τέκνον μου, καταλιπὼν τὴν νύμφην; » Οὐδὲν δὲ τὴν μητέρ' αὐτοῦ προσεῖπεν ὁ νυμφίος, ἀλλ' ἐκκαλύψας κεφαλὴν ξανθοκόμον, ἠύχθη ἐξ ἐνδομύχων τῆς ψυχῆς, πρὸς οὐρανὸν ἐμβλέψας. « Δὸς ἐπουράνιε Ἄλλὰξ, ἔν Γιουόρῃς πᾶσαν

τὴν γῆν πατάξῃ κραταῖος, τὴν γῆν κληρονομήσῃ ». Ταῦτα θερμῶς εὐξάμενος, ὠπλίξετο ἐν τάχει, καὶ τρόμφῳ μὴ τὸ ἔργον ἦ βραδύτερον τοῦ λόγου, ἐπὶ τὸν ἵππον ἀναβὰς ἀστραπηδὸν ἀπῆλθεν· Ἄπῆλθεν ἀνεπιστρεπτει, ἔν ὑπὸ Κρούην πέση, ὡς ἄνθεμον λειμώνιον, χρυσῆ στολῇ μαρμαρίων, σημαῖαν περιπόρφουρον ἡμισελήνου φέρων ».

(Σ. 104—105).

(ἔπειτα τὸ τέλος)

ΔΙΟΜΗΝΕΙΟΝ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΕΛΕΝΗΣ.

(Συνέχεια ὄρα Φυλ. Η')

Ἄναχώρησις ἐκ Πλουμοῦ. — Περὶ πλοῦς ἐν τῇ Μάγῃ, κτλ. — Διαμαρτύρησις.

Παρασκευὴ 4. — Κατὰ διαταγὴν ληφθεῖσαν νύκτωρ ἀπεπλεύσαμεν ἀπὸ προῖας· τοῦτο μᾶς ἀνησύχησε ἀρκετὰ. Αἱ ἐφημερίδες ἄπασαι, αἱ ἐπίσημοι διακοινώσεις, αἱ ἰδιαιτεραὶ συνδιαλέξεις, εἶχον πληροφορήσει ὅτι ἔμελλε νὰ ὀδηγηθῶμεν εἰς Ἀγίαν Ἐλένην ἐπὶ τοῦ Νορθὸρ βερλάν.

Ἐγνωρίζαμεν ὅτι τὸ πλοῖον τοῦτο εὐρίσκετο εἰσέτι ἐν Σατὰν τοῦ Πορτομοῦ πρὸς ἐξάρτυσιν· ὥστε θὰ ἐμένομεν ὀκτὼ ἢ δέκα ἡμέρας ἐλλιμενισμένοι. Ὁ Βελλεροφῶν ἕνεκα τῆς ἀρχαιότητός του ἦν ἀνίκανος διὰ τοιοῦτον διάπλου, προσέτι δὲ δὲν εἶχε καὶ τὰς ἀναγκαῖας ζωοτροφίας, καὶ οἱ ἀνεμοὶ ἦσαν ἐνκντῖοι· ὅθεν, ὅτε εἶδομεν ὅτι ἐπλέομεν πρὸς ἀνατολὰς τὴν Μάγῃν αἱ ἀμφιβολαὶ καὶ οἱ συμπερασμοὶ μίας ἐπανήρχισαν· ὅσῳ δὲ ἀπατηλαί, ὅσῳ φροῦδαι καὶ ἂν ἦσαν αἱ ἐλπίδες μᾶς πάντοτε ἦσαν γλυκεῖαι ἀπέναντι τῆς εἰς Ἀγίαν Ἐλένην ἐξορίας μᾶς.

Ἐν τούτοις ἐνομιζόμεν ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ ἤθελε διαμαρτυρηθῆ ἐπίσημως κατὰ τῆς τοιαύτης βίας, πλὴν οὗτος ἐθέωρει τὴν πράξιν ταύτην τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως ὡς μικροῦ λόγου ἀξίαν καὶ ἡμερῖμει ὀλοτελῶς περὶ αὐτῆς. Πλὴν, ἐλέγομεν, ἐγκαταλειπὼν ἑαυτὸν τυφοῖς ὄμμασι εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἀγγλων, ἤθελε μὲν τοὺς ἐχθροὺς παρέξει ὅπλα ὑπερασπίσεως εἰς δὲ τὸν λαὸν ἀναμνήσεις αἰτινες ἤθελον τὸν στερηθεῖ τὰς συμπαθείας του. Τῷ ἀνέγνωσα ὅθεν διαμαρτύρησιν τινα ἦν εἶχον συντάξει ὡς δοκίμιον, εὐτυχῶς ἡ ἔννοια τῷ ἤρσεν, ἀποκόψας ὅθεν τινὰς φράσεις, διορθώσας τινὰς λέξεις καὶ ὑπογράφας αὐτὴν τὴν ἔστειλε πρὸς τὸν λόρδον Κέθ' ἰδοῦ δὲ αὕτη:

ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΗΣΙΣ. — « Διαμαρτύρομαι ἐπίσημως ἐν ταῦθα ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων κατὰ τῆς κατ' ἐμοῦ

« ενεργηθείς βίας, κατὰ τῆς παραβίασεως τῶν ἱερωτέρων δικαιωμάτων μου καὶ τῆς ἀτομικῆς μου ἐλευθερίας, ἢ θον ἐλευθέρως ἐπὶ τοῦ Βελλεροφῶντος; » δὲν εἶμαι ὁ αἰχμαλώτος, εἶμαι ὁ ξένος τῆς Ἀγγλίας. Ἦλθον ἐπὶ τῆ αἰτήσεϊ αὐτοῦ τοῦ πλοίαρχου εἰπόντος μοι ὅτι εἶχε διαταγὰς τῆς κυβερνήσεώς του ὅπως μὲ δεχθῆ καὶ μὲ ὀδηγήσῃ ἐν Ἀγγλίᾳ μετὰ τῆς συνοδείας μου, ἐάν τούτο μὲ εὐφρέσται. Ὅθεν, ἐπὶ τῆς εὐκρινείας τοῦ πλοίαρχου βασιζόμενος προσῆλθον ἵνα τεθῶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ἀγγλικῶν νόμων. Ἄμα ἀνέβην ἐπὶ τοῦ Βελλεροφῶντος θηώρησα ἐμαυτὸν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ Βρετανικοῦ λαοῦ. Ἐάν ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις δίδουσα τοιαύτας διαταγὰς εἰς τὸν πλοίαρχον τοῦ Βελλεροφῶντος προέθετο νὰ μοὶ στήσῃ παγίδα, παρέβη τὰ καθήκοντα τῆς τιμῆς καὶ ἐκηλίδωσε τὴν σημαίαν της. Ἐάν ἡ πράξις αὕτη ἐξετελεῖτο, εἰς μάτην οἱ Ἀγγλοὶ ἤθελον καυχήθῃ τοῦ λοιποῦ ἐπὶ τιμιότητι, τιρήσει νόμων καὶ ἐλευθερίᾳ ἡ ἀγγλικὴ τιμιότης ἀπολλυταὶ ἐν τῇ φιλοξενίᾳ τοῦ Βελλεροφῶντος; ἐπικαλοῦμαι τὴν ἱστορίαν ἧτις θέλει ἀναμνησθεῖ εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεὰς ὅτι εἰς ἔχθρος ὅστις ἐπὶ εἰκόσιν ὄλα ἔτη ὑπεστήριξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἀγγλίας, ἦλθεν ἐν τῇ δυστυχίᾳ του νὰ ζητήσῃ ἄσυλον ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν νόμων της; καὶ ὅποιον τῷ ὄντι λαμπρότερον δείγμα τῆς πρὸς τὸ ἀγγλικὸν ἔθνος ὑπολήψεως καὶ πίστεώς του ἠδύνατο νὰ δώσῃ ὁ ἔχθρος οὗτος; ἀλλὰ καὶ τίνι τρόπῳ ἀντήμειψαν τὴν γενναϊότητά του ταύτην; Ἐπροσπονήθησαν ὅτι τῷ τείνουσι φιλοξενον χεῖρα καὶ ὅτε οὗτος ἐνεπιστεύθη ἑαυτὸν τὸν ἐθυσίασαν.

(ὕπογο.) « ΝΑΠΟΛΕΩΝ ».

Ἐπὶ τοῦ Βελλεροφῶντος, ἐν θαλάσσῃ.

Ὁ δούξ τοῦ Ροδίου μανθάνει ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ ἐξήτησε νὰ μὲ σταίλῃ εἰς Λονδίνον πρὸς τὸν ἀντιβασιλέα καὶ ὅτι οἱ Ἀγγλοὶ ἐναντιώθησαν σποδρῶς εἰς τοῦτο. Ἡ θάλασσα ἦν τεταραγμένη, ὁ ἀνεμος βίαιος, πλείστοι δὲ ἐξ ἡμῶν ἦσαν ἀσθενεῖς ἕνεκα τῆς τοιαύτης τοῦ καιροῦ καταστάσεως. Καθ' ὅσον ἀπορᾷ ἐμὲ, πρώτην ἤδη φοράν μοὶ συνέβαινε νὰ μὴν ὑποφέρω ἐκ τῆς τρικυμίας; ἀλλὰ τί δύνανται αἱ φυσικαὶ προσβολαὶ ἀπέναντι τῶν ἠθικῶν περισπασμῶν; Ἐξερχόμενοι ἐκ Πλυμούθ εἴχομεν πλεύσει πρὸς ἀνατολὰς πρῶμιον ἔχοντες τὸν ἀνεμον, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐπλησίασαμεν τὴν ζήραν καὶ παρεπλέομεν βραδέως τὰς ἀκτὰς οὐδὲν ἐννοοῦντες ἐκ τοῦ νέου τούτου εἶδους τῆς φασάνου.

Δείγματα ἐμπιστοσύνης τοῦ Αὐτοκράτορος.

Σάββατον 5.—Ἡ ἡμέρα ἅπασα διήλθεν ὡς καὶ ἡ προτεραία· τὸ ἐσπέρας, ὁ Αὐτοκράτωρ, ἐν τῇ συνήθει του μετ' ἐμοῦ συνδιαλέξει μοι ἔδωκε δύο δείγματα ἐμπιστοσύνης ἅπερ δὲν δύναμαι νὰ ἐκθέσω ἐπὶ τοῦ χάρτου (α).

(ἀκολουθεῖ.)

(α) Ἐν ἐξ αὐτῶν δύναμαι νὰ διηγηθῶ σήμερον. Ὁ Αὐτοκράτωρ, περιπατῶν κατὰ τὸ σύνθημα μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἐξῆξεν ὑπὸ τὸ ἔνδιμά του εἶδος τι ζώνης ὅπερ μοὶ ἐνεγείρισεν λάθρα λέγον μοι: « φυλάξατέ μοι τοῦτο ». Σωρὶς νὰ τὸν διακόψω ἔκρυψα τὸ δοθέν μοι πρᾶγμα ὑπὸ τὸ περιστήθιον μου (gilet), ἀργότερον δὲ ἔμαθα ὅτι ἦτο ἐν περιθέραιον διακοσιῶν χιλιάδων φράγκων ἀξίας ὅπερ ἡ βασίλισσα Ὁρτενσία ἐβίασε τὸν Αὐτοκράτορα νὰ λάβῃ ὅτε ἀνεχώρῃ ἐκ Μαλμασζῶνος. Ἀφίχθεις εἰς Ἀγίαν Ἐλένην τῷ ἐπρότεινα πολλάκις νὰ τῷ ἐπιτρέψω αὐτὸ πλὴν οὐδεμίαν ἀπάντησιν ἔσχον ὅτε ὁμοῦ ἀνεχώρουν εἰς Λογκβούδ (Logwood), ὁ Αὐτοκράτωρ μοὶ εἶπε κτηρῶς:— « Μήπως ἡ παρακαταθήκη μου σὰς στενοχωρεῖ; »—Ὅχι, Μεγαλειότατε.—Τότε λοιπὸν κρατήσατέ την. Μετὰ καιρὸν τὸ περιθέραιον μένον πάντοτε παρ' ἐμοῦ ἐξῆλθε τῆς μνήμης μου καὶ μόνον μετὰ πολλὰς ἡμέρας ἀναχωρῶν ἐκ Λογκβούδ τὸ ἐνθυμήθην τυχαίως πῶς, ἡ δὲ ἀνάμνησις αὕτη μὲ κατέστησεν ἔξω φρενῶν!... Νὰ ἐγκαταλείψω τὸν Αὐτοκράτορα στερωτῶν αὐτὸν τοιούτου κειμήλιου! διότι πῶς ἠδύναμην τοῦ λοιποῦ νὰ τῷ ἐπιστρέψω αὐτό; Διετέλουν ἐν αὐστηροτάτῃ μυστικότητι, περικυκλωμένους ὑπὸ δεσμοφυλάκων καὶ φρουρῶν. Οὐδεμίαν συγκοινωνίαν μοὶ ἐπετρέπετο εἰς μάτην κατέβαλλον ἀγῶνας ὅπως ἐπιτύχω τοῦ ποθουμένου, ὁ δὲ καιρὸς παρήρχετο ὄλιγα μόνον ἡμέραι μοὶ ἔμενον, ἡ δὲ ἰδέα τοῦ νὰ φύγω ἔγνων μετ' ἐμοῦ τὸ κειμήλιον μ' ἔφερε, εἰς ἀπελπισίαν. Ἐν τοιαύτῃ διατελῶν θέσει ἐβρίσκομην εἰς τὰ πάντα ὑπὲρ τῶν πάντων. Ἀγγλος τις μεθ' οὐ πολλὰκις εἶχον συναμίλησει ἤλθε κατὰ τύχην παρ' ἐμοῦ συνοδευόμενος καὶ ὑπὸ τινος φίλου του.

« Νομίζω ὑμᾶς ἀγαθῆς ψυχῆς ἄνδρα, τῷ εἶπον κρυφίως παρόντος καὶ τοῦ διοικητοῦ. Ἦδη θέλω νὰ σὰς διακινῶ χωρὶς νὰ βλάψω κατ' οὐδὲν τὴν φιλοτιμίαν σας; πρόκειται περὶ πολυτίμου τινὸς παρακαταθήκης ἣν ὀφείλετε νὰ ἐγγειρίσητε εἰς τὸν Ναπολέοντα. Ἐάν μὲ ἀξιώσητε τῆς εὐεργεσίας ταύτης ὁ υἱός μου θέλει βίβει: τὸ περὶ αὐτοῦ ὁ λόγος σκευὸς εἰς τὸ θυλάκιόν σας ».

Ἄντι ἀπαντήσεως ὁ εὐγενὴς ἀνὴρ ἐβράδυνε τὸ βῆμα, ὁ δὲ υἱός μου ἔστει μᾶ, παρηκολούθει, καὶ εἰς ὃν εἶχον ἦδη δώσει τὸ περιθέραιον, τὸ ἔβριψε μετ' ἐπιτηδειότητος καὶ ἐνώπιον τῶν ὑπαλλήλων εἰς τὸ θυλάκιον τοῦ Ἀγγλου. Πρὶν ἐγκαταλείψω τὴν νῆσον ἐπληροφόρηθην μετ' ἀνεκπράστου χάραξ ὅτι τὸ πολυτίμον σκευὸς περιῆλθεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Αὐτοκράτορος. Ὅποιος γλυκεῖας συγκινήσεις αἰσθάνεται ἡ καρδία εἰς τὴν ἀνάμνησιν ἢ τὴν διήγησιν τοιαύτης λαμπρᾶς πράξεως ἐκ μέρους ἐνὸς ἀσπόνδου ἔχθρου καὶ εἰς τοιαύτας μάλιστα περιστάσεις!

ΨΥΧΗ

ΜΕΛΛΟΥΣΑ ΝΑ ΚΑΤΕΛΘῆ Εἰς ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ.

(Συνέχεια καὶ τέλος, ὕρα φύλλ. Θ.)

Οἱ αἰῶνες παρήρχοντο.

Ἐπὶ τέλους ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ ἤρρισε νὰ ἐννοηται εἰς τὴν γῆν κατ' ἀρχὰς ὅμως τὸ φῶς ἦτο πολὺ λαμπρὸν, ὡς ἀντὶ ἵνα φωτίσῃ ἐτύφλωσεν, ἀλλ' ἡ στιγμή αὕτη ἦν κατάλληλος νὰ ἔλθῃ τις εἰς τὴν γῆν. Δὲν ὑπῆρχον πλέον σκληροὶ αὐτοκράτορες, οὔτε ἀπόστολοι μάρτυρες· τὸ πᾶν ἀφίνετο βαδίζον κατὰ τὴν θείαν βούλησιν, καὶ διὰ τὴν φιλέρημον ψυχὴν ἧτις θὰ ἤρχετο μὲ ὀλίγην σκιάν καὶ ἔρωτα ἡ γῆ εἶχε πῶς νὰ τὴν εὐχαριστήσῃ οὕτω τοῦλάχιστον ἔλεγον ψυχαὶ τινες ἐπιστρέφουσαι εἰς οὐρανὸν, τῶν ὁποίων ἡ πρώτη φροντίς ἦτον νὰ ζητήσωσιν ἐκεῖνας ἄτινας ἐπὶ γῆς ἀπόλεσαν καὶ μὲ τὰς ὁποίας ὑπὸ τὰ βλέμματα τοῦ Θεοῦ ἐξηκολούθουν τὸν ἔρωτα ὃν ἤρξαντο ἐπὶ γῆς.

— Μόνον ἐπὶ γῆς δύναται τις νὰ εὔρῃ τὸν ἔρωτα αὐτὸν, ἔλεγε καθ' ἑαυτὴν ἡ ψυχὴ, πότε λοιπὸν θὰ γεννηθῶ;

— Περίμενε καὶ προσεύχου· ἀπήντα ὁ Ἄγγελος.

Ἦτο λυπρὸν δι' αὐτὴν τὴν ψυχὴν τὸ νὰ ἀκούῃ πάντοτε νὰ περιμένῃ, καθ' ὅσον μάλιστα αἴφνης ὁ οὐρανὸς ἐφωτίσθη παραδόξως μὲ ἀστέρα τινὰ καλούμενον κομήτην, ὃν οἱ μὲν ἄνθρωποι ἠγνόουν ἢ δὲ ψυχὴ ἐφοβεῖτο μὴ γίνῃ αἷτιος τῆς ἀπωλείας τῆς γῆς καθότι ὁ Θεὸς εἶπεν ὅτι ἡ γῆ θὰ ἀπωλεσθῇ διὰ τοῦ πυρός.

Ἡ ψυχὴ ἐνόμισεν ὅτι ἔπρεπε νὰ σπεύσῃ, ἔδραμε λοιπὸν, εὔρε τὸν ἄγγελόν της καὶ τῷ εἶπε:

— Θὰ συγχωρήσῃ ὁ Θεὸς τὴν γέννησίν μου;

— Μετ' ὀλίγον, ἀπήντησεν ὁ Ἄγγελος.

— Πότε; ἠρώτησεν ἐκ νέου.

— Μετὰ ἕνα ἢ ἕνα καὶ ἡμισυ αἰῶνα περίπου.

Ποῦ ἄλλου θὰ ὑπῆρχεν ἡ ὑπομονὴ ἂν οὐχὶ εἰς τὸν οὐρανὸν; ἡ ψυχὴ λοιπὸν ὑπέμενε. Πραγματικῶς ὁ κόσμος καθίστατο εὐτυχὴς, ἠδύνατό τις νὰ εἶπῃ ὅτι ἐπανεκαμψαν εἰς τὸν χρυσοῦν αἰῶνα. Ὁ Χριστὸς μετεχειρίσθη τὸν γῆινον ἔρωτα ἵνα φθάσῃ εἰς τὸ συμπέρασμα τῆς θρησκείας. Ἀνεκάλυψεν ὅθεν εἰς τὸ ἀμάρτημα τοῦτο τῆς πρώτης γυναικὸς θεῖόν τι, χάριν τοῦ ὁποίου δύναται τις νὰ ζήσῃ ἐν τῷ κόσμῳ στιγμὰς τινὰς εὐτυχῆς.

Ἐν τούτοις ἡ ψυχὴ ἠνύθει, ὅτι ἡ ἐλπίς ἐτέρου κόσμου ἐκτὸς τῆς τοῦ Θεοῦ ἦτο ἀμάρτημα, καὶ ὅτι θὰ ἤρχετο εἰς τὸν κόσμον κηλιδωμένη ἀπὸ ἀρχικὸν ἀμάρτημα σοβαρότερον ἔτι διότι ἐν τῷ οὐρανῷ αὐτῷ ἔλαβε γέννησιν ἕνεκα τούτου, ὁσάκις ἐδέετο διὰ τοὺς ἄλλους ἐδέετο καὶ δι' αὐτὴν.

Ὁ χρόνος ἐν τούτοις ταχυπέτερος παρήρχετο διότι

ἐνώπιον τοῦ Κυρίου καὶ τῆς αἰωνιότητος ἕκαστος αἰὼν δαπανᾷ τὸν καιρὸν δαπανᾷ ὃν κόκκος ἄμμου πίπτων τῆς κλεψύδρας.

Ἡ ψυχὴ ἐβλεπε φθάνουσαν ἐν τούτοις τὴν περιπόθητον ἐκείνην στιγμὴν. Καθόσον αὕτη ἐπλησίαζε τόσον ἐκείνη ἠρώτα τὰς ἐκ τοῦ κόσμου προερχομένας ψυχὰς, τόσον ἐσπευδε νὰ γνωρίσῃ τὸν μυστηριώδη αὐτὸν κόσμον, τόσον ἐπεθύμει τὸν γῆινον ἔρωτα καὶ τὰς ὁδύνας του αἵτινες ἔμελλον νὰ σιγάσωσι τὴν μονοτονίαν τῆς μακροχρότητος.

Οὕτω περιδιαβάζουσα εἰς τοὺς μάλλον ἐρήμους τόπους, καθ' ἣν ὄραν ἢ νύξ κατήρχετο εἰς τὴν γῆν, ἀνύψωνε κρυφίως ἄκραν τινὰ τοῦ ἀδαμαντίνου πέπλου δι' οὗ ὁ Θεὸς ἐκάλυψε τὴν γῆν ἐκάστην ἐσπέραν. Ῥεμβάζουσα ἐπομένως ἐπανελέγε κατ' ἰδίαν:

« Ὅποια ἀρὰ γε ἔσεται ἡ τιμωρία μου διὰ τὴν ἀμαρτίαν » ἦν πρῶτον παρ' αὐτῆς, ὅποτε ὄφειλον μίαν μόνην νὰ ἔχω εὐχὴν, νὰ τὸν βλέπω, μίαν εὐτυχίαν τὴν προσευχὴν, μίαν εὐδαιμονίαν τὴν αἰωνιότητα;

Ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ὁ ἄγγελος διέβαινε πλησίον της καὶ τῇ ἔλεγεν:

« Ὑπομονή ».

Ἡ ψυχὴ περιέμενε.

Ἐπὶ τέλους ἐσπέραν τινὰ καθ' ἣν ἐσκέπτετο κατὰ τὸ σύνθημα, θεωμένη ἐπανάστασιν συμβαίνουσαν ἐν τινι ἀστέρῃ ὁ ἄγγελος προσῆλθε καὶ τῇ λέγει:

— Ἡ μήτηρ σου ἐγεννήθη σήμερον.

— Ἡ μήτηρ μου; ἀνεκράξεν ἡ ψυχὴ.

— Ναί.

— Τότε δὲν θὰ περιμένω εἰμὴ μόλις δεκακοκτὼ ἔτη διότι ἡ μήτηρ μου δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ νυμφευθῇ νέα.

— Περίμενε καὶ προσεύχου.

Ἡ ψυχὴ ἠγάλλετο ἀφῆκε τὴν μελαγχολίαν καὶ τοὺς βεμβασμούς της, ἐλησμόνησε τὴν ἐπανάστασιν τοῦ ἀστέρος καὶ προσῆλθεν ν' ἀναμιγῆ μὲ τὰς ἄλλας διαδίδουσα εἰς αὐτὰς τὴν χαροποιὰν ἀγγελίαν τῆς γεννήσεως τῆς μητρὸς της.

Ἦδη ὅτε ἦτο βεβαία ὅτι ἔμελλε νὰ γεννηθῇ δὲν εἶχε τι νὰ σκέπτηται ἐκτὸς ἂν ἔμελλε νὰ γεννηθῇ ἀνὴρ ἢ γυνή. Πλὴν οἱ ὀφθαλμοὶ της δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσδύσωσιν εἰς τὰ ἀπόκρυφα μυστήρια τοῦ μέλλοντος ὄφειλεν ὅθεν νὰ περιμένῃ.

Καθ' ἐκάστην ἠρώτα τὸν ἄγγελον:

— Πῶς ἔχει σήμερον ἡ μήτηρ μου;

— Ἀπέκτησε τὸν πρῶτον ὀδόντα.

— Ὅποια εὐδαιμονία! ἔλεγεν ἡ ψυχὴ.

Καὶ τὴν ἐπαύριον ἤρχιζεν ἐκ νέου τὰς ἐρωτήσεις της. Ἐν τούτοις, καθεκάστην τὸ ἀμάρτημά της ἤξανε πρὶν ἢ γεννηθῆ, εἶχεν ἦδη νὰ ζητῆ συγγνώμην.

Πρωϊν τινά ὁ ἄγγελος ἦλθεν εἰς προῦπάντησίν της καὶ τῆ λέγει :

- Ἡ μήτηρ σου ἐνυμφεύθη σήμερον.
- Ἡ μήτηρ μου ἐνυμφεύθη ;
- Πρὸ μιᾶς ὥρας.
- Καὶ δὲν θὰ περιμένω πλέον εἰμὴ ; . . .
- Ἐννέα μῆνας.

Ἡ ψυχὴ ἔδραμε νὰ διακοινώσῃ καὶ τὴν εἰδήσῃ τῆς συζεύξεως τῆς μητρός της ὡς ἐπράξε καὶ εἰς τὴν τῆς γεννήσεώς της ἔδεδετο δὲ τὰς συγχαρητηρίους εὐχὰς ἀπὸ ὅλον τὸν οὐρανόν. Μάλιστα λέγεται ὅτι ἐδέχετο καὶ παρ' ἀγγελίας ἀπὸ τοὺς λησιμονήσαντας ἢ ἀφέντας τι ἡμιτελὲς ἐπὶ γῆς.

Ἐπομένως, ἐπειδὴ οὐδὲν ἀμάρτημα δύναται νὰ ὑπάρξῃ μόνον χωρὶς νὰ παρακολούθηται ἀπὸ ἄλλο, καὶ ἡ ψυχὴ αὕτη καθίστατο ὑπερήφανος εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμόν δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ τὴν πλησιάσῃ τις εὐκόλως καὶ ἀφ' ὅτου ἐμελλε νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν γῆν τόσῳ πλέον ἐγεινεν ἀπρόσιτος καὶ ἀτίθαστος ὥστε ἀπέκτησε πολλοὺς τοὺς ἐχθροὺς καὶ μάλιστα ἦλθεν εἰς πικρὰς λογομαχίας μετ' ἑξὶ προφήτας καὶ πέντε μάρτυρας.

Ὅποιον ἄρ' ἄγε τιμωροῦν ἐπεφύλαττεν ὁ Θεὸς διὰ τὴν ψυχὴν αὐτὴν ἥτις ἐτάραττεν οὕτω τὴν ἡσυχίαν τοῦ στερεώματος ;

Ἐφ' ὅσον ἐπλησίαζεν ἡ πρὸ ἑξ' ἑξακτῶν ἐτῶν περιμενομένη μετ' ὅσον ἀνυπομονησίαν αὕτη στιγμή, τόσον αὕτη ἐπεθύμει νὰ μαθῆνῃ τὰ τοῦ κόσμου εἰς τὸν ὅποιον ἐμελλε νὰ κατοικήσῃ ἄλλὰ καθόσον ἐπλησίαζεν εἰς τὸν χρόνον τῆς γεννήσεώς της τόσον ἐπιπτεν εἰς τὸ σκότος, εἰς τρόπον ὥστε δὲν ἀμφίβαλλε πλέον τί ἐμελλε νὰ εἶρῃ ἐν τῇ γῇ.

- Ἀπῆντησεν ὅμως τὸν ἄγγελον.
- Λοιπόν ; τὸν ἐρωτᾷ.
- Λοιπόν, ἡ μήτηρ σου εἶναι ἐγγυος.
- Ἐγγυος δι' ἐμέ.
- Δι' ἐσέ.

Ἡ ψυχὴ ἀσῆκε φωνὴν ἥτις εἰς τὴν γῆν θὰ ἐκλαμβάνετο ὡς ἀμάρτημα, ἀλλ' ἥτις διὰ τὸν οὐρανόν ἦτο κακούργημα.

Ποτὲ δὲν εἶδον ψυχὴν ἐπιθυμοῦσαν μετ' ἄλλοιαν ἀνυπομονησίαν καὶ τόσον μερμηλώσαν διὰ τὴν γέννησίν της ὥστε αἱ μόνον πρὸς τὸν Θεὸν τρέφουσαι ἐρωτᾷ, ἤρχισαν νὰ δέωνται δι' αὐτήν.

Ἡ χαρὰ της λοιπὸν ἤρξανε καθόσον ὁ χρόνος παρήρχετο, καὶ μίαν ἡμέραν καθ' ἣν ἦτο εὐθυμος διότι ἠρίθμει ὅτι ὀλίγα ἡμέραι τῇ ἔμενον ἔτι, ἦλθε πρὸς αὐτὴν ὁ ἄγγελος.

- Λοιπόν ; ἐρωτᾷ ἡ ψυχὴ.
- Φεῦ ! ἀπαντᾷ ὁ ἄγγελος, ἡ μήτηρ σου ἀπέθανε γεννώσά σε.

- Κ' ἐγὼ ; ἀνέκραζεν ἡ ψυχὴ.
- Σὺ ἀπέθανες ἐρχομένη εἰς τὸν κόσμον !
- . . . . .
- Ἡ τιμωρία παρακολούθησε τὴν ἀμαρτίαν.
- Ἡ ψυχὴ ἠσθάνθη ὅτι ὁ οὐρανὸς ὑπεχώρει ὑπὸ τοὺς πόδας της ἔδουλίζετο εἰς τὰ ἐρέβη ! . . .

(ὑπὸ τῆς Κ^α. Μ. Δ. Σ.)

Ο ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΤΕΘΝΩΤΑΣ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ.

(Συνέχεια καὶ τέλος, ὄρα σελ. 107.)

— Σὺ εἶσαι Ἀσπασία ; πόσον ἠλλαξες μικρὰ μου ! Ἐνθυμῆσαι ; σὲ δυσηρέσται ὅταν με ἤκουες καὶ ἔβηχα . . . Δὲν ἤμην πλέον παιδρὸς, δὲν ἠδύναμην πλέον νὰ χορεύσω, δὲν ἤμην πλέον ὁ εὐθυμος σύντροφος τῶν πρώτων μας διασκαδάσεων ! Ὀλίγον μετέπειτα ἀπέταξες πρὸς ὀρίζοντα μᾶλλον σαπφειρόχρουν ! Δὲν ἠθέλησα νὰ σ' ἐμποδίσω αἱ ἡδοναὶ, μικρὰ μου, σὲ κατέστησαν σκληρὰν πρόσεξον ὅμως μὴ καὶ αὐταὶ φανῶσι σκληραὶ πρὸς σέ ! Τὰ ζωηρὰ καὶ ἀπαστράπτοντα βλέμματά σου, ἐσβέσθησαν αἱ ῥοδόχροες παρειαί σου μαρμαίνονται καὶ κοιλιώνονται. Ἀσπασία, Ἀσπασία ! δὲν σοὶ ἐζήτησα ποτὲ νὰ με ἐκδικηθῆς τόσον σκληρῶς ἐπὶ σεαυτῆς τῆς ἰδίης ! Εὐγνωμονῶ διὰ τὸν ὕστατον τοῦτον χαιρετισμόν σου εἶθε ὁ ἰδικός μου χαιρετισμὸς νὰ μὴ σημαίνῃ « ταχίαν ἐντάμωσιν ! »

— Καὶ ὑμεῖς με χαιρετᾶτε, ἐνδοξε βιβλιοπώλα, κορδωνόμενος ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τοῦ καταστήματός σας ; . . . Καὶ ὅμως, ὅτε ἀπειρὸς καὶ δειλὸς νεανίας παρουσιάσθη ἐπὶ τῆς φλιάς τοῦ ἰδίου τούτου καταστήματος συστρέφω μετ' ἀμυχανίας εἰς τὰς χεῖρας τὸν πῖλόν μου, μοὶ ἐστρέψατε τὰ νῶτα. Ἐτόλμησα νὰ σὰς ἀναφέρω περὶ ἐνὸς δράματος ὅπερ ἀρτίως εἶχον συγγράψῃ, πλὴν ὑμεῖς ἤρχισατε νὰ συρίζετε τὴν πόλκαν φιλολογῶν μετὰ προσοχῆς ἀσήμαντόν τινα κατάλογον. Μυρίας εὐχαριστήσεις, ἐνδοξε βιβλιοπώλα, διὰ τὸν χαιρετισμόν σας τοῦτον !

— Ἀπλοῦς μόνον χαιρετισμὸς ἀπὸ σὲ εἰς οὐ τινος τὴν εἰλικρινῆ φιλίαν ἤμην πεπεισμένος ; Ποῦ τρέχεις τόσῳ δρομαίως ; Δὲν ἔλαβες ἄρ' ἄγε τὴν εἰδήσιν τοῦ θανάτου μου καὶ τὴν παράκλησιν τοῦ νὰ με συνοδεύσῃς εἰς τὸν τελευταῖόν μου περίπατον ; Διὰ τί μ' ἐγκατέλειπες ; Χάρην μιᾶς ἐπισκέψεως εἰς τὸν ῥάπτῃν σου, χάριν ἐνὸς προγεύματος, ἢ ἴσως χάριν μιᾶς ἐρωτικῆς συνεντεύξεως ! Οἱ φίλοι σου θὰ με ἐκδικηθῶν μίαν ἡμέραν ἐπὶ σοῦ, καὶ θέ-

λεις αἰσθανθῆ πόσον ὀδυνηρὸν εἶναι νὰ βλέπῃ τις ἐκεῖνον ὃν ὠνόμαζεν εἰλικρινῆ φίλον του ἐν τῷ κόσμῳ, διαβαίνοντα ἀπαθῶς πλησίον τοῦ φερέτρου του.

— Εὐχαριστῶ, ὠραία μου ἀγνωστος εὐχαριστῶ . . . Εἶσαι ὠραία, εἶσαι νέα, — εἶσαι καλή. Ναι, καλή τὸ ἐμάντευσά ἐπὶ τῆς ἐπὶ τοῦ προσώπου σου ἀντανακλωμένης συμπαθείας. Ἐλαβες οἶκτον πρὸς τὸ πτωχικὸν φέρετρον τὸ ὑπὸ πάντων ἐγκαταλειμμένον. Τίς εἰξεύρει ἐὰν ἡ εἰμαρμένη σὲ εἶχε θέσει ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ βίου μου ἴσως ἤθελες εἶσθαι ὁ προστάτης μου ἄγγελος. Ἦθελον σὲ ἀγαπήσει ! ὦ ! πολὺ σὲ ἀγαπήσει — καὶ ὁ ἀληθὴς ἔρωσ προφυλάττει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῶν τῶν βάρβάρων ! τὸν ὑποστηρίζει εἰς τῶν τῶν δοκιμασιῶν ! Εὐχαριστῶ, γλυκεῖα μου ἀγνωστος ! ὁ χαιρετισμὸς μου οὗτος, εἶμαι βέλαιος, θὰ σοὶ φέρῃ εὐδαιμονίαν.

— Καὶ σὺ μειράκιον με θεωρεῖς μετ' ἐκπλήξεως ἀγνοεῖς ἀκόμη τί ἐστὶ θάνατος, δὲν ἐγνώρισες ἀκόμη τί ἐστὶ βίος Ἡ παιδικὴ σου ἡλικία εἶναι ὅλη χάρις καὶ εὐθυμία, καὶ ὁ πρὸς ἐμὲ χαιρετισμὸς σου εἶναι ἀγνός καὶ ἀθῶος καὶ ἐγὼ θέλω σὲ ἀνταμείψῃ διὰ μιᾶς συμβουλῆς : Ἀθῶον μειράκιον μὴ ζητήσης νὰ γίνῃς φιλόλογος !

— Πῶς ; καὶ ὑμεῖς περιώνυμε δόκτορ κλίνετε τὸ μέτωπον ; Ὡ, ἐὰν εἰξεύρετε τίς εἶμαι ἴσως τὸ συνειδὸς ἤθελε τύψῃ τὴν καρδίαν σας. Διότι, μὴ τὴν ἀλήθειαν αἱ ἐπιστημονικαὶ ἐκείναι in anima vili δοκιμαί σας ἐπετάχυναν τὸ τέλος μου. Μὴν ἐμπιστεύεσθε, δόκτορ, εἰς τὰ νέα φάρμακα φροντίζετε ὀλιγώτερον περὶ τῆς φήμης καὶ περισσώτερον περὶ τῶν ἀσθενῶν. Τὸ νέον ἐκεῖνο φάρμακον οὐ περ ἡμεῖς ἐπαγγέλλεσθε τὸν ἐφευρετὴν εἶναι μυστὰρ ἀγυρτεία ! Εὐτυχῶς τὰ τεύχη τοῦ νοσοκομείου δὲν ὀμιλοῦν ! Ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, δὲν μνησικακῶ πρὸς ὑμᾶς ἡμέραι τινὲς περιπλέον ἡμέραι τινὲς ὀλιγώτερον, μηδαμινῆ ὑπόθεσις ! Χαίρετε, δόκτορ, δὲν μνησικακῶ — πλὴν μὴν ἐμπιστεύεσθε εἰς τὰς νέας ἐφευρέσεις !

— Ἴδου καὶ εἰς ἐφημεριδογράφος ! μόλις ἐκβάλλει τὸν πῖλόν σου διὰ τὸ τοῦτο ; Ἄ, ἐννοῶ διότι τὸ πολιτικὸν του κρανίον εἶναι ἐστερημένον τριχῶν ! Ἐνθυμῆσθε ἐκεῖνο τὸ δράμα μου ; Μετὰ πόσης πικρίας καταφέρθητε διὰ τῆς ἐφημερίδος σας ! Ἀρ' ἄγε τὸ δράμα ἐπ' αἰεν ; ὄχι ! ἡ πρωταγωνίστρια τοῦ δράματος ἥτις δὲν ἤθελε νὰ τὰ ταυμάσῃ μετὰ τὴν ἐξοχότητά σας ! . . . δούλος σας, Μεττερνίχης φαλακρὰ κεφαλή !

— Καὶ ἄλλο λείψανον ! καὶ ἄλλος συνάδελφος τοῦ νοσοκομείου ! ὦ, εἶχον ἄδικον νὰ παραπονοῦμαι ! Ἐὰν κανεὶς δὲν με συνώδευεν εἰς τὴν θανάτην μου, εἶναι ὅμως καὶ κάτι σκληρότερον ἀπὸ τὴν μοναξίαν ἢ παρουσία μιᾶς τεθλιμμένης γυναίκος ἢ ἐγκαταλείπει τις χήραν, ἢ θέα κλαυθμηρίζόντων τέκνων ἄτινα καθίστησιν ὄρφανά . . . Πτωχὲ σύντροφε

τῆς τελευταίας κλίνης ! μοὶ δίδεις ἐπωφελέστατον μάθημα καρτερίας καὶ ὑπομονῆς.

— Ἦσυχάσετε, κύριε ἀνθοπώλα, μὴ προσπίπτῃτε ἐδαφιαίως δὲν θὰ κάμετε καλὴν πώλησιν μετὰ τὰ ἄνθη σας τὸ μέτωπόν μου δὲν προωρίσθη νὰ στεφθῇ δι' ἀνθέων οὔτε ἐν τῷ βίῳ οὔτε ἐν τῷ θανάτῳ ! Καὶ σὺ ὡς βλέπω τὸ ἐν νόησιν, καὶ διὰ τοῦτο ἐπανέρχεται πάλιν εἰς τὸ κατάστημα ψιθυρίζων :

- Κακὸς πελάτης !
- Χά, χά, χά ! ὡς καὶ ὁ θυρωρὸς τοῦ νεκροταφείου με χαιρετᾷ ! ποτὲ ἐφ' ὄρου ζωῆς δὲν ἔτυχον τοιαύτης τιμῆς ἀναμφιβόλως καλὰ ἔκαμα καὶ μετοίκησα ! Ἐδῶ θὰ κοιμῶμαι ἡσυχος, δὲν θὰ ἔχω ἐνοίκια νὰ πληρῶνω οὐδὲ δικαστικούς κλητῆρας νὰ φοβοῦμαι πρὸς τούτους δὲ, θὰ ἔχω καὶ θυρωρὸν εὐγενῆ πρὸς τοὺς ἐνοικιατοράς του !

Ἡ συνοδία ἐπλησίασεν, ὁ νεκροθάπτης ἐξετελέσατο τὸ ἔργον του, ἡ φωνὴ ἐσίγησεν.

Ἐπανέκμηψα οἴκαδε βεθυθισμένος εἰς σκέψεις καὶ συλλογισζόμενος ὅποσα ἠδύνατο νὰ εἰπωσιν οἱ νεκροὶ πρὸς τοὺς ζῶντας ἐὰν μίαν ἡμέραν ἠγεῖροντο ἐκ τοῦ τάφου.

(Κατὰ τὸ Γαλλικόν) I. X. K.

ΑΝΑΜΙΚΤΑ.

ΑΔΗΦΑΓΙΑ.—Ἰστορεῖται περὶ τοῦ Κλαυδίου Ἀλβίου βασιλεύσαντος 198 ἔτη Μ. Χ. ὅτι ἡμέραν τινα ἐπράγεν εἰς ἐν πρόγευμα 100 συκοφάγους, 400 ὄστρεῖδια, 40 πέπωνας, 500 ῥοδάκινα καὶ μεγάλην ποσότητα σταφυλῆς.

Φιλάων δὲ τις καλούμενος κατεβρόχθησεν ἐνώπιον τοῦ Αὐτοκράτορος Αὐρηλιανοῦ ἐν πρόβατον, ἕνα μικρὸν χοῖρον, ἀρκετοὺς ἄρτους καὶ τὸν ἀνάλογον οἶνον.

Εἰς τῶν ἁγίων πατέρων ζήσας περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς 5^{ης} ἑκατονταετηρίδος Θεοδώρητος καλούμενος ἀναφέρει περὶ τινος Συρίας γυναικὸς ἥτις καὶ τοὶ τρώγουσα τριάκοντα πούλια ὀρνίθων καθ' ἡμέραν, ποτὲ δὲν εἶπεν ὅτι ἐχόρτασεν.

Ὁ αὐτοκράτωρ Μαξιμιλιανὸς ἀκμάσας κατὰ τὸ 23^{ον} Μ. Χ. ἔπρωγε καθ' ἑκάστην εἰς τὸ γεῦμα του 40 λίτρας βώϊον κρέας καὶ ἔπινεν 20 βουκάλια οἴνου. Ἡ ἀδθηφαγία αὕτη ἔφερε τὸν Αὐτοκράτορα εἰς τοιαύτην παχύτητα ὥστε τὰ δύο του δάκτυλα μόλις ἐχόρουν εἰς τὰ ψέλλια τῆς Αὐτοκρατείας συζύγου του.

Πλὴν, ὅλαι αἱ διηγήσεις αὗται εἰσὶ μικροῦ λόγου ἀξία παραβαλλόμεναι μετὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ Αὐτοκράτορος Βιτελλίου. Μανθάνομεν ἀπὸ τὸν Σουτάνιον, καθὼς καὶ ἀπὸ ἄλλους ἀξιοπίστους συγγραφῆς, ὅτι αἱ ὁδοὶ τῆς Ἰταλίας

και αι δύο θάλασσα, η Μεσόγειος και 'Αδριατική, έβριθον υπαλλήλων ένασχολουμένων αποκλειστικώς εις την προμήθειαν των καλλιτέρων φαγητών και των εκλεκτοτέρων ιχθύων δια τα πολυτελή συμπόσια του Αυτοκράτορος, ός εις έγευμάτιζε τετράκις της ημέρας μεταχειριζόμενος μεταξυ των φαγητών του έμετικόν όπως κενώνη τον στόμαχον και τον πληροί εκ νέου. Λέγεται προσέτι ότι ητο τόσω κοιλιόδουλος ώστε πολλάκις διαρκούντων των ιερών θυσιών είδον αυτόν άρπάζοντα τα έντόσθια των ζώων ήμίψητα από την πυράν και καταβροχθίζοντα αυτά ένώπιον του περιεστώτος πλήθους. 'Οσάκις δέ είδοποιεί τους φίλους του ότι ήθελε τιμήσει την τράπεζάν των δια της παρουσίας του ουτοι έτρεμον γνωρίζοντας όποια συμφορά τοις έπεφυλάσσετο, διότι έν μόνον γεύμα του Αυτοκράτορος ήδύνατο να τους καταστρέψη. 'Ο αδελφός του, Δούκιος Βιτέλλης τω προσέφερον εις έν γεύμα 2,000 ιχθύας και 7,000 σρουθίων τον μυελόν. Τα έξοδα της Αυτοκρατορικης τραπέζης άνέβαιναν εις 7,000,000 λίρας εις το διάστημα 4 μηνών. Είς τας απόθηκας των άνακτόρων υπήρχον πάντοτε χιλιάδες στρουθίων, γλώσσαι, μυελοι ταών και ουραι έγχελύων.

ΜΑΚΡΟΒΙΟΤΗΣ.—'Εν τινι χωρίω της Μοραβίας ζή χωρικός τις ήλικίας εκατόν πενήκοντα επτά έτων, καταγινόμενος εισέτι εις αγροτικας εργασίας. 'Εσχάτως, ό έφημέριος του χωρίου ιδών έν τοις βιβλίοις της εκκλησίας ότι έν τη ένορία του υπήρχε τοιαύτης ήλικίας άνθρωπος και περίεργος ών να τον ίδη όφθαλμοφανώς, τω έσειλεν άμαξαν όπως τον παραλάβη' ό γέρων έδέχθη μέν άλλ' επί τω όρω να υπάγη πεζή και όχι έφ' άμάξη, άπελθών δέ παρὰ τω έφημερίω τω έδιηγήθη ότι διήλθε το πλείστον μέρος του βίου του έν τη καλύβη του, ότι υπήρξε στρατιωτικός και ότι ένυμφεθη εκ δευτέρου εις ήλικίαν έννεήκοντα έτων. Το γάλα και τα γεώμηλα ησαν πρό ικανού χρόνου ή κυριώτερα τροφή του.

ΠΟΡΤΕΡΙΣ.

Η ΓΥΝΗ.

La donna é mobile qual pium'al vento... (Rigoletto.)

'Εγνώριζον πώς ό καιρός τα πάντα μεταβάλλει, Και μ' όλα ταύτα ό μωρός επείσθη στιγμήν μίαν 'Οτ' εις τα στήθη γυναικός ό έρωσ πάντα θάλλει. Λησμόνησα πώς άσταθη έχ' ή γυνή καρδίαν.

'Η μάγος με το βλέμά της πρώτον μάς μαγνητίζει, Με ύποσχέσεις έπειτα με όρκους και λατρείαν, 'Υπούλως την καρδίαν μας έλκύει και φλογίζει, Πλήν τέλος εις την πάθος μας δεικνύει άπιστίαν.

"Ω! διατί ε' τα στήθη σου ό όφρις έμφωλεύει; 'Η διατί ό ουρανός σε έπλασεν, ω Γούνα; 'Αφού το παντοδύναμον βλέμά σου γοητεύει Και εξ αυτού εξέρχονται του κόσμου αι οδύναι!

"Ον δόλιον και ύπουλον, το κάλλος της μορφης σου Τόν κόσμόν όλον άπατά, και εκαστος νομίζει 'Ομοία του προσώπου σου ότ' είναι κ' ή ψυχή σου' 'Ακούει, οίμοι! ό μωρός τους όρκους σου κ' έλπίζει!

Πλήν τέλος έρχεται στιγμή, στιγμή πικρού θανάτου, Καθ' ήν ό τάλας πείθεται παράκλιρα ότ' όλοι Οί όρκοι ησαν χίμαιραι, φρούδα τα όνειρά του Και ζοφεροί οι φωταυγείς του ουρανού του θόλοι! . .

M. M. ΠΑΠΠΑΣ.

ΑΙΝΙΓΜΑ.

— Κατεκομμάτιασαν τον βασιλέα... 'Ελήστουσαν τον βασιλέα... Είπε πρώϊαν τινα ώχρός και πνευστιών ό ύπαστυνόμος προς τον διευθυντήν της άστυνομίας της 'Ρώμης.

- Τί τρέχει; τί συνέθη;
- 'Η Α. Μ. ό Βασιλεύς των δύο Σικελιών, της 'Ιερουσαλήμ και της Κύπρου ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ, δέν υπάρχει πλέον...
- Και πώς;
- Χθές, δέκα λησται έβίασαν τα βασιλικά ανάκτορα και τον βασιλέα άντιστάντα έμέλισαν εις 1124 τεμάχια άπερ και διεμερίσαντο.
- Και ποιοι είναι αυτοι οι λησται, και ποσα τεμάχια έλαθεν εκαστος;
- 'Ισα, ίσα, αυτό δέν ήδυνήθην ν' ανακαλύψω ακόμη έδω χρειάζονται μυαλά με το κοφίνι. . .

Τω λέτη του αινίγματος δωρηθήσεται εν εκ των καλύτερων μυθιστορημάτων.

ΑΥΣΙΣ

του έν τω Θ'. τεύχει προβλήματος.

Το έν τω Θ'. φύλλω πρόβλημα έλυσεν ό Κ. Ε. Σεμελάς' έχει δέ ως έφεξης:

Οι διακρινόντες το 45 αριθμοι εισί: 8: 12: 20: 5.

Είς τους λόγους τούτους άνεχώρησε δρομαία. 'Από της ημέρας εκείνης παρετήρησα παράδοξόν τινα αλλοίωσιν εις την διαγωγήν της Μαρϊάννης. 'Οσω προκλητική και έρωτότροπος ητο πριν προς πάντας, τόσω ψυχρά και συνεσταλμένη κατέστη. Καθ' όσον άφορά τον λοχαγόν, όσω πριν έφαινετο τυφλώττων και ένθαρρύνων τας έρωτοτροπίας της συζύγου του, τόσω κατέστη κατηφής όργίλος και σχεδόν βάρβαρος προς αυτήν.

'Εκείνοι οίτινες ήγνόνουν τα μεταξύ έμου και της Μαρϊάννης διατρέχοντα έφρόνουν ότι ό Μασσαλιώτης άνεκαλυψεν επί τέλους τας έρωτοτροπίας της συζύγου του' άλλ έγω έγίνωσκον θετικώς ότι ή προς αυτήν βαρβαρότης του προήρχετο εξ όλως διαφόρων αιτιών.

'Οποϊον λοιπόν μυστήριον ένέκλειε το τρομερόν δάσος, ένθα υπήρχεν ό υπερμεγέθης εκείνος βράχος έν άπεκάλου Φαιού Βράχου;

'Η έπιθυμία του να το γνωρίσω με κατεβίβρωσκε και πολλάκις συνέλαβον την ιδεάν να πορευθώ εις το μυστηριώδες μέρος ακολουθούμενος υπό των ευτολμωτέρων ύπηρετών μου' αλλά πάλιν έσυλλογιζόμην ότι ή ανακάλυψις του μυστηρίου εκείνου ήδύνατο να γίνη πρόξενος της άπώλειας της Μαρϊάννης, και δέν έπεθύμουν ποσώς να επισύρω τοιοϋτον δυστύχημα επί γυναικός ήτις μ' έσωτεν από την ιδίαν μου άπερικεψίαν.

Οι νέοι έχουσι παράδοξον μανίαν να κρίνωσι το παρελθόν των ανθρώπων δια του ένεστώτος αυτών. 'Οτε, παραδείγματος χάριν, εύρίσκονται ένώπιον άνδρός πεντηκοντούτιδος, δυσκόλως παραδέχονται ότι ό ήδη γαλήνιος, σοβαρός και έμψρον οϋτος άνθρωπος, έσχε ποτέ τα ζωηρά, τα βίαια, τα ίπποτικά εκείνα πάθη της νεότητος. 'Οθεν ό Κλεμανσώ μετὰ πλείστης όσης έκπλήξεως ήκρασθη της διηγήσεως ταύτης του Κ. Σαμφών και της προς την Μαρϊάνναν άθροφροσύνης του εκείνης. 'Ο Βελμότ τουναντίον έφαινετο άκραζόμενος μετ' ένδιαφέροντος, αι δέ συνωφρυνόμεναι όφρεις του και τα συνεσταλμένα χείλη του έδεικνυον τω Κλεμανσώ ότι ή διήγησις αυτή είχεν όλως διάφορον έννοιαν δια τον 'Αγγλον.

'Ο Κ. Σαμφών, όποια και αν ητον ή πρόθεσις της διηγήσεώς του, δέν έφαινετο προσέχων περισσότερο προς τον ένα νέον ή προς τον άλλον και έξηκολούθει χωρίς να φαίνεται ότι παρετρεί με όποϊόν τρόπον τον ήκουον.

— Οι επί του μυστηρίου εκείνου συμπερασμοί μου έψυχραν άρετά την προς την Μαρϊάνναν λατρείν μου και την άπέφευγον όσω το δυνατόν.

'Αλλ' αι προς αυτήν πρώται περιποιήσεις μου ησαν πασίγνωστοι' ώστε πάντες παρετήρησαν ότι ή προς την Μαρϊάνναν συμπεριφορά μου είχεν αλλοιωθῆ, χωρίς δέ να μοι το λέγουν κατὰ πρόσωπον, ίνα μη δυσχερευθώ, μοι έδι-

δον όμως να έννοήσω ότι πάντες ησαν της ιδέας ότι το πρώτον αίτιον της προς την γυναικα εκείνην ψυχρότητός μου ητον ό φόβος έν μοι ένέπνεεν ό Μασσαλιώτης λοχαγός.

'Ηγάπων την Μαρϊάνναν δια του έρωτος εκείνου της δεκκοκταετούς ήλικίας όστις εύρίσκει εις όλα προφάσεις, όσω δέ έβλεπον αυτήν ύποφέρουσαν τόσω σφοδρότερον καθίστατο το πάθος μου' πλην εξ άλλου έφοβούμην μή ή γυνή αυτή ητον άναξία του έρωτός μου και του κόπου του να επιβάλλω σιωπήν εις τας προσβλητικας εκείνης σπερμολογίας ως έπεσώρευον κατ' έμού. 'Ιδού όθεν τί άπεράσισα να πράξω όπως εξέλθω της άμηχανίας ταύτης.

'Εν έσπέρας καθ' ή πάντες ησαν συνηγμένοι εις έσπερινήν συναναστροφήν, και ήμην βέβαιος ότι δέν ήθελον άπαντήσει κανένα καθ' όδόν, έγκατέλειψα την Καπεστερόραν και ώδευσα προς τα δάση άτινα περιλαμβάνουσι το όρος μέχρι της κορυφής αυτού.

'Εφθασα μέχρι του Φαιού Βράχου, δίχως τίποτε να με φοβίση' περίξ μου ην έρημία παντελής και σιγή πένθιμος. 'Ημην ώπλισμένος, άφού δέ παρέμεινα αρκετήν ώραν και περιέτρεξα και ήρεύνησα το δάσος καθ' όσον ήδύνατο άνθρωπος μόνος έν μέσω των πυκνοφύλλων εκείνων λοχμών, ήτοιμαζόμην να επανακάμψω εις τα ίδια, ότε μοι έφάνη ότι ήκουσα εις απόστασιν κρότον πελέκως τύπτοντος δένδρον. 'Ο κρότος δέν ητο μεμακρυσμένος, όθεν έτρεξα. . . . Το φως εισέδυεν εισέτι έν τω δάσει ώστε έβλεπον πού κητηθυνόμην, και άνεγνώρισα πραγματικώς ότι κτύπημα πελέκως είχε καταφερθῆ εις την ρίζαν ενός χαμαίροπος. 'Ο κρότος οϋτος και ή βαθεΐα έντομή του δένδρου, με έπεισαν ότι νέγρος τις υπήρχε πλησίον μου, και ότι πιθανώς έφυγεν εις την προσέγγισίν μου.

Μη έχοντι να φοβηθώ έζήτηον ν' ανακαλύψω προς ποϊον μέρος είχε φύγει ό μαύρος, ότε νέον κτύπημα πελέκως εις πολυ πλησιεστέρην απόστασιν όμως με έξήξε της άμηχανίας μου. Την φοράν ταύτην έπροχώρησα μετὰ πλειοτέρας προφυλάξεως. Εύρον το μέρος, το έχνος του πελέκως, άλλ' ό το κτύπημα έπιφέρας είχε γίνει άφαντος.

'Ητον άρα παγίς όπως με προσελκύσουν; Δέν άμφίβαλλον περι τούτου πρό πάντων όταν ήκουσα το αυτό κτύπημα επαναλαμβάνόμενον εις μακροτέρην απόστασιν και εις άλλην διεύθυνσιν. 'Ητοίμασα όθεν το πυροβόλον μου και έννοών ότι ήθελεν εισθαι άφροσύνη του να εξακολουθήσω μόνος μου τοιαύτην άνίχνευσιν, έξήτησα να επιστρέψω' πλην το πράγμα δέν ητο του λοιπού τόσω εύκολον, διότι οι μαύροι είχον μεθ' έαυτών πυραβάλα, ή πρώτη δέ σφαίρα ήδύνατο κάλλιστα να με φθάση όπισθεν. 'Οπισθοδρόμησα όθεν βραδέως ακολουθών την αυτήν όδόν δι' ής ήλθον, πλην άίφνης οι πόδες μου περιεπλέχθησαν εις τινά φυτά, άπώλεσα την ισορροπίαν και έπεσα ύπτιος. Πα-

ραχόρημα, ως εάν έκαστον δένδρον περιέκλειεν ένα άνθρωπον, είδον έμυκτόν περικυκλούμενον υπό είκοσι περίπου μαύρων γυμνάς έχόντων τās μαχαίρας.

“Εμελλον ν’ άπωλεσθώ, ότε φωνή τις άνέκραζε :

“ Σταθήτε! είναι ο αυθέντης! είναι ο Κ. Σαμφών! ”
Και είδον άρχαίον τινα δούλον τής οικίας μου τιθέμενον μεταξύ έμού και των δολοφόνων. Δέν ήτο άλλως ο μόνος τής ομάδος όστις με έγνωρίσεν· εύρον πολλούς προστάτας οίτινες είχαν υπάρξει δούλοι του πατρός μου.

Τών μεν ζένων θελώντων να με σφάξωσι, των δε ιδικών μου εναντιουμένων, ρήξίς τις έμελλε να συμβή, ότε φωνή τις έπρότεινε να αιτήσωσι την άπόφασιν του άρχηγού. Η γνώμη αυτή έγένετο παραδεκτή ως μέσον συνδιαλλαγής· με άνήγειραν, και με διέταξαν να περιπατήσω. Έπειδή εναντιούμην εις τούτο οι άρχαίοί μας δούλοι με έλαβον εις τους βραχιόνάς των και με άπήξαν. Άφέθην έλευθέρως εις αυτούς διότι έγνωρίζον ότι τούτο ήν το μόνον μέσον όπως άποφύγω την λυσσώδη μανίαν των συντρόφων των. Τους ήκολούθησα όθεν προθύμως, έφ’ όλην δε την νύκτα περιπατήσαμεν τοιουτοτρόπως χωρίς να γνωρίζω ούτε πού κατηυθύνομεθα ούτε πού εύρισκόμεθα.

Η ήμέρα είχε φανή πρό πολλού, αλλά το δάσος ήν τόσο πυκνόν ώστε δέν είχαν δυνήθη ακόμη να ιδω τον ήλιον. Αίφνης άφίχθημεν εις άδενδρόν τι μέρος ένθα υπήρχον έκαστόν περίπου καλύβαι.

Και τοι κεκμηκότα, με ώδήγησαν άμέσως ένώπιον του άρχηγού εις ου τινος το πρόσωπον το δια μέλανος χρώματος άνεπιτηδεώς βεβαμμένον, άνεγνωρίσα ότι ήτο λευκός.

“ Τί ζητείς εις το δάσος; μοι ειπε προπετώς.

Θέλω έφ’ οικιόηποτε θυσιά να έμβαστεύω εις το μυστήριον, άπήντησα τολμηρώς :

“ Επερίμενα μίαν γυναικα .

“ Ο άνθρωπος εκείνος έόρριψεν επ’ έμού έταστικόν βλέμμα και εξηκολούθησε :

“ Σύ μοι καταύτα δέν είσαι άξιωματικός, είσαι ο κύριος Σαμφών. ”

“ Ναι! ναι! άνέκραζαν οι μαύροι μου, είναι ο Κ. Σαμφών! ”

“ Ο άρχηγός έβάνη έκπληγτόμενος, ειτα μοι ειπεν :

“ Επερίμενες την Μαριάνναν ; ”

“ Αυτήν την ιδίαν, τή άπήντησα . ”

“ Ο κεχρωματισμένος λευκός στραφείς προς τους άλλους μαύρους τοίς ειπεν :

“ Η Μαριάννα μās τόν στέλλει· ειξεύρετε διατί . ”

Και χωρίς να προσθήσῃ τι άλλο έλαβε πυροβόλον πλησίον του κείμενον και το έγέμισεν· άλλ’ οι πιστοί μου έτέθησαν πάλιν μεταξύ έμού και του άρχηγού των ότε δε έκτετεύοντες ότε δε άπειλοῦντες, κατόρθωσαν να άνεβάλ-

λουν την περι έμού άπόφασιν μέχρι τής έλευσεως ολοκλήρου τής συμμορίας.

“ Η ήμέρα αυτή, υπήρξεν, ως έννοείτε, ήμέρα άγωνίας δι’ έμέ. Με είχαν δεσει επ’ ενός πασσάλου, δύο δε μαύροι με έφρούρουν έναλλάξ. Τέλος ήλθε και ή σειρά δύο εκ των άρχαίων μου δούλων να με φρουρήσωσι· τότε εκείνος όστις με είχε υπερασπισθή περισσότερον μοι ειπεν :

“ Αυθέντα, κλείσον τους όφθαλμούς σου και προσποιήθητι ότι κοιμάσαι ένφ σοι όμιλώ . ”

“ Εξέτελεσα ό,τι μοι ειπε, και τότε δε ήρχισε να περιπατή έμπροσθέν μου· όσάκις δε διεβαινε παρά τον πάσσάλόν μου μοι όμιλει χαμηλή τή φωνή :

“ Αυθέντα, μοι ειπε πρώτον, θέλομεν σε σώσει αλλά μην ειπής ποιόν περιέμενες εις την συνέντευξιν . ”

Διεβαινε δε πάλιν και επανελάμβανεν :

“ Είμεθα πολυ δυστυχεις . ”

“ Αυθέντα, θέλομεν όλοι να επανέλθωμεν εις την κοιτίαν . ”

“ Θέλεις μās δεχθή βεβαίως . ”

“ Θα ειπής εις τους άλλους αυθέντας να ώσιν επικεικίς . ”

“ Άνοιξον τους όφθαλμούς σου και ειπέ ναι . ”

“ Υπήκουσα· καθ’ όλον δε το διάστημα ήμισείας ώρας έδέχθη τοιουτοτρόπως μυρίκς συμβουλάς και άλλα δείγματα μετανοίας και υποταγής.

Τέλος ή έσπέρα ήλθε, χάρις δε εις την νεότητά μου και πρό πάντων εις την αντίστασιν των νέγων μου οίτινες είχαν προσελκύσει πλείστους εκ των συντρόφων των εις το κόμμα των, ή λύτρωσίς μου άπεφασίσθη, μοι άνήγειραν δε ότι ήθελον ώφελήθη τής νυκτός όπως με οδηγήσωσιν εκτός του δάσους.

Άφιχθείσης όθεν τής νυκτός ήρχισάμεν εκ νέου επίπονον πορείαν εις το τέλος τής οποίας μοι έδδσαν τους όφθαλμούς.

“ Ηνώθησα ότι εγκατελείπομεν τα δάση, και μολονότι έφερόμην υπό τεσσάρων εύρώστων μαύρων, ήσθανόμην ότι ούτοι διεβαινον σκολιάν και λιάν δυσχερή όδόν.

Έντός ολίγου οι θειώδεις άτμοί μ’ έπληροφόρησαν περι του μέρους έν φ εύρισκόμην· όταν δε μοι άφήρεσαν το επί των όφθαλμών μου κάλυμμα ήμην εις την θέσιν· εκείνην έν ή πρό τινων στιγμών και οι τρεις εκαθήσαμεν.

“ Η νύξ ήτο ζοφερά, και ίσως είμαι ο μόνος άνθρωπος όστις εύρέθη έν τοιαύτη ώρα πλησίον των χαιόντων εκείνων άδύσων, των περικυκλωμένων υπ’ ανθρώπων οίτινες δι’ ενός μόνου κινήματος ήδύναντο να με κατακρημνίσωσιν εις τα άχανή εκείνα βράθρα.

“ Αμφίβαλλον προς στιγμήν περι τής προθέσεως αυτών, άλλ’ όταν ο άρχηγός με διέταξε να όρμισθώ επί του καταχθονίου δαίμονος του ήραιστίου ότι δέν θέλω προδώσει την διαμονήν των μαύρων, ήνώθησα ότι τοιουτοτρόπως

ήθέλησε να δώση εις τον όρκον πρόσχημα τρομερόν· πλην, το όμολογώ άνερευθηράτως, όταν εξέτεινα την χείρα επί τής άδύσου εξορκίζων τον Σατανά, είδός τι προληπτικού τρόμου με κατέλαβε και έφοβήθη μη ιδω αναπιδώσας τās φλόγας, ή μη ακούσω βροντώδη τινα φωνήν άντηχοῦσαν. “ Αμα όμως έπρόφερα τον απαιτηθέντα όρκον οι μαύροι έγειναν άφαντοι ως εκ μαγείας· εγώ δε έμεινα μόνος επί των βράχων.

“ Η ήμέρα δέν ήργησε να προβάλλη, επειδή δε δέν ήτον ή πρώτη φορά καθ’ ήν έπισκεπτόμην την Σουφιέραν, εύρον άνευ κόπου την εις Γουαδελούπαν άγουσαν όδόν και κατέβην εις την πόλιν ένθα είχε διαδοθή ή φήμη ότι έγεια άφαντος.

Με ήρώτησαν τί μοι συνέβη, εγώ όμως άπεποιήθη του ν’ άπαντήσω προφαπίζόμενος ότι είχαν άπωλέσει την όδόν.

“ Ητοιμαζόμην να επανακάμψω έν Καπεστέρρη όπως άποσπάσω το μυστικόν από την Μαριάνναν, αλλά την επαύριον τής ήμέρας καθ’ ήν είχαν γίνει άφαντος ή Μαριάννα είχαν εύρεθη νεκρά επί τής κλίνης της.

— “ Όστε, ειπεν ο Έδουάρδος μετ’ άξιωματηρήτου σπουδής, δέν ήδυνήθητε ποτέ να γνωρίσητε το μυστήριον τής δολοφονίας των δύο άξιωματικών ;

— Λαθάνεσθε, άπήντησε σοβαρώς ο Κ. Σαμφών προς τον Έδουάρδον, το έγνωρίσα.

— Και όποιον είναι; ήρώτησε ζωηρώς ο Κλεμανσώ.

— Δέν είναι πράγμα όπερ δύναται τις να διηγηθή ένώπιον κυριών, άπήντησε φαιδρότερον ο Κ. Σαμφών· ιδού αι κυρίαι έρχονται προς ήμās. Μόνον μη λησμονείτε ότι ο όρος δν οι μαύροι έθέταντο προς λύτρωσίν μου ήτον, όχι να τοίς χαρίσω την έλευθερίαν των, αλλά να τοίς επικυρώσω την δουλείαν των.

Θ.

ΑΦΡΟΣΥΝΗ.

Πραγματικώς, ή κυρία Δε Καμπάς και ή Κλάρα ανεόρριχοντο τον γήλοπον όν κατέβαινον οι τρεις άνδρες.

Έν τούτοις, εις τα κατεσκευασμένα αυτών βήματα, πρό πάντων δε εις το περίτρομον ήθος των και εις τās επαυελιμημένας χειρονομίας τής Κλάρας, ο Κ. Σαμφών και οι δύο νέοι ήνώθησαν ότι έκτακτόν τι συνέβαινε και έσπευσαν να φθάσωσι πλησίον των κυριών των όποιων όμως ή παρούσα κατηνάζε μεγάλως την άνησυχίαν των. “ Αλλ’ άντι να τοίς περιμένουν, ή Κλάρα τοίς φωνάζει να τρέξωσιν, και επιστρέφει ή ιδία προς αντίθετον μέρος προς την καμπήν τής όδοῦ ένθα ήκούστο μέγας θόρυβος.

“ Ο Κλεμανσώ μάλλον εύκίνητος των δύο συντρόφων του, φθάνει πρώτος και βλέπει έν τή μέσω τής όδοῦ άνθρωπον ώχρον και καταβεβλημένον, καθήμενον επί μικρού τινός ύψώματος και υποβασταζόμενον ύφ’ ενός χωροφύλακος ένφ δύο άλλοι ξιφήρεις και ύπακούοντες εις τās διαταγās άνθρώπου άπαισίον έγροντος την φυσιογνωμίαν ιστάμενον όπισθεν αυτών, ανεχαίτιζον ομάδά τινα νέγων οίτινες εζήτουν να άποσπάσωσι τον δυστυχή εκείνον από τās χείρας των. Μυρίαι φωναί και όλολυμοί συνεχέοντο, οι μαύροι έστενοχώρουν ολίγον κατ’ ολίγον τους χωροφύλακας και είχαν ήδη συμπαρασύρει ένα εξ αυτών μεταξύ των και τον συσφίγγει τοιουτοτρόπως ώστε οι άγώνες του όπως άπαλλαχθή καθίσταντο άνίσχυροι.

“ Ο Κλεμανσώ βλέπων ότι δια του στρατηγήματος τούτου οι μαύροι θα συλλάβουν εκείνον δν ή δημοσία αρχή έλαβεν υπό την προστασίαν της, και υποθέτων ότι πρόκειται περι αιμοβόρου τινός εκδικήσεως ήν οι μαύροι ζητούν να εκτελέσουν επί του δυστυχούς εκείνου λευκού, ρίπτεται ως παράφρων έν μέσω του πλήθους, δίχως να ιδη ότι τινες νέοι κρεολοί οίτινες είχαν μείνει μετά τής κυρίας Καμπάς και τής Κλάρας διειέλουν απλήθι θεαται τής σκηνής ταύτης.

“ Εάν ο Κλεμανσώ είχε κανένα πλησίον του εις δν να δυνήθη να ειπή την ιδέαν του, ήθελε βεβαίως άνεκραξει :

“ Παρατήρησον, ιδού οι μαύροι ούτοι ους λέγετε τόσο ευτυχεις ώστε αγαπώσι την δουλείαν των· ήγανακτισμένοι ίσως υπό μυρίων ώμοτήτων καταδιώκουσι κανένα εκ των άπηνών εκείνων κυριών οίτινες καθίστανται δήμιοι προς αυτούς· ναι, ιδε πως ο άνανδρος τρέμει ήδη και ώχραια.

Υπό τής ιδέας ταύτης όρμώμενος ο Έρνέστος ρίπτεται έν μέσω του συμπεπυκνωμένου πλήθους, και νομίζων ότι ήρωϊκώς τή όντι θα έπραττεν αν έσωζεν ένα ένοχον, άπομακρύνει τους μαύρους, φθάνει μέχρι του μεταξύ του πλήθους περιπλεχθέντος χωροφύλακος και μετ’ αυτου προχωρεί προς το άσυνομικόν σωμα, έν μέσω του όποιου υπάρχει ο δυσυχής καταδιωκόμενος πλέον ώχρος και κεκμηκώς από πρότερον. Καθ’ ήν στιγμήν έφθασεν ο Κλεμανσώ, ο κύριος όστις διώκει τους χωροφύλακας καιτοι πολιτικην φέρων ένδυμασίαν, τή ειπε μετά περιποιητικού ύφους :

— Σας εύχαριστώ, κύριε, δια την συνδρομήν σας· είσθε βεβαίως φίλος του Κ. Α***· πείσατέ τον όθεν να μās ακολουθήσῃ προς συμφέρον του· αι προσπάθειαι και ή άφοσίωσις των δούλων του δέν θέλουσι τον σώσει, φοβοῦμαι δε μήπως συμβούην σοβαρώτερα πράγματα.

— Περι τίνος λοιπόν πρόκειται; ήρώτησεν ο Έρνέστος ρίπτων έταστικόν βλέμμα γήρω του, και βλέπων ότι οι μαύροι μάλλον παρεκάλουν ή ήπείλουν, και ότι οι χωροφύλακες τους άπεμάκρυνον ήπώς δια τον τύπον.

Πιθανώς, ο τους χωροφύλακας οδηγών κύριος προϋτί-

θετο νὰ ἐκθέσῃ τῷ Ἐρνέστη τὰ διατρέχοντα, ὅτε εἶδεν ἐρχομένους μακρόθεν καὶ ἄλλους μαύρους οἵτινες ἔτρεχον ἀπνευστί, κραυγάζοντες καὶ ἀνυφούντες τὰς χεῖρας.

— Προσέξατε, εἶπεν ὁ δημόσιος ὑπάλληλος πρὸς τοὺς χωροφύλακας, οἱ ἐρχόμενοι δὲν μοι φαίνεται νὰ ἔχουν τόσῳ καλὰς προθέσεις.

Εἶτα στρεφόμενος πρὸς τὸν αἰχμαλῶτον,

— Περιπατήτε, κύριε, τῷ εἶπεν, εἰδ' ἄλλως. . . .

Ὁ ἀνὴρ ἠγέθη ἀλλ' εἶτε ἐκ προθέσεως, εἶτε ἔνεκα ἐλείψεως δυνάμεων ἐπανεπέσειν κατὰ γῆς.

— Πλὴν, τί ἐπραξεν ὁ ἄνθρωπος οὗτος; ἠρώτησεν ὁ Κλεμανσῶ.

— Δὲν ἐννοεῖτε, ἀπήντησεν ὁ κλητὴρ μετ' ἀνυπομονησίας, ὁ ἄνθρωπος οὗτος χρεωστὴ καὶ ἔχω διαταγὴν νὰ τὸν συλλάβω· πρὸ μιᾶς ὥρας παλαιῶ καθ' ὄλων τῶν ἀνθρώπων τοῦ ἐργοστασίου οἵτινες ζητοῦν νὰ μοι τὸν ἀποσπάσουν. Ὁ Κλεμανσῶ ἠρυσθίασε μέχρι κόρης ὀφθαλμοῦ. Εἶχε λοιπὸν συνενωθῆ μεθ' ἐνὸς κλητῆρος καὶ τριῶν χωροφυλάκων ὅπως συντελέσῃ εἰς τὴν κράτησιν ἐνὸς ὀφειλέτου. διότι ἀνευ τῆς παρεμβάσεώς του, ἡ βραδεῖα συνώθησις τῶν δούλων οἵτινες ἐπλησίαζον ἀνεπαισθήτως τὸν αἰχμαλῶτον, ἤθελε βεβαίως διασκορπίσει τὸ μικρὸν σῶμα τῶν χωροφυλάκων καὶ διευκολύνει τὴν δραπέτευσιν τοῦ κρατουμένου. Ἀλλ' ἤδη χάρις εἰς τὸν Κλεμανσῶ ἡ μικρὰ ἀστynomικὴ σπεῖρα εἶχε συγκεντρωθῆ ἐκ νέου, οἱ δὲ δούλοι ἐφάνοντο ἐγκαταλείποντες τὸ σχέδιον αὐτῶν. Ὁ Ἐρνέστης κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν ἤθελε κτυπήσει κατὰ λίθου τὴν κεφαλὴν ὑπ' ἀδημονίας, πρὸ πάντων ὅταν ἐσυλλογιζέτο ὅτι τὴν ἐπιζήμιον ταύτην ἀφροσύνην ἐπραξεν ἐνώπιον τοῦ Ἐδουάρδου, τῆς Κλάρας, τοῦ Κ. Σαμψῶν, τῆς κυρίας Δὲ Καμπᾶς καὶ δέκα ἄλλων ἀτόμων.

Ῥίψας γύρω αὐτοῦ βλέμμα εἶδεν ὅτι πάντες τὸν ἐθεώρουν καὶ ἠρχίζεν ἡδὴ νὰ ταρασσηται τὸ λογικόν του, ὅτε ὀλίγα βήματα μακρὰν παρετήρησε τὸν Ἰωάννην Πλονζέ αἰτοῦντα διὰ τοῦ βλέμματός τας διαταγὰς τοῦ κυρίου του. Ὁ Ἐρνέστης ὠφελήθη ἐκ τῆς ἀπροσδοκῆτος ταύτης βοηθείας καὶ ἔδειξεν εἰς τὸν ὑπρέτην του τὸν χωροφύλακα ὅστις ἐκράτει τὸν αἰχμαλῶτον.

Ἐνῶ ὁ Ἰωάννης Πλονζέ ἀπεδύετο εἰς τὸν ἀγῶνα, οἱ μαῦροι οὓς εἶχον ἰδεῖ μακρόθεν ἐπλησίασαν μετὰ τάχους τὸν κλητῆρα καὶ τότε ὁ Κλεμανσῶ ἠδυνήθη νὰ κρίνῃ τί ἐζήτουν οἱ δυστυχεῖς ἐκεῖνοι οὓς ἐνόμιζε ὀδεύοντας πρὸς τὴν ἐκδίκησιν ἔνεκα τῆς ὠμότητος τοῦ κυρίου των. Οἱ προσελθόντες μαῦροι ἔφερον μεθ' ἐαυτῶν πᾶν ὅ,τι εἶχον· οἱ μᾶλλον ἀποροὶ ἔφερον τὰ καλλίτερα ἐνδύματά των· ἄλλοι τὰ μικρὰ των κοσμήματα, τινὲς δὲ πάλιν χρήματα. Εἰς ἐξ αὐτῶν ἔτεινε πρὸς τὸν κλητῆρα τὸ θυλάκιόν του περιέχον δώδεκα διπλα (doublons) πάντες τῷ ὑπέσχοντο

τὰς ὄρνεις των, τὰς αἰγὰς των, τὰ ποιμνιά των, ὅπως πληρωθῆ τὸ ὄφλημα τοῦ κυρίου των. Ὁ Κλητὴρ ἀποποιεῖται, ἀλλ' εἰς τὸ διάστημα τῆς φιλονεικίας ταύτης μαῦραι τινὲς κατορθώσασαι νὰ παρεισδύσουν μεταξὺ τοῦ πλήθους προχωροῦν μέχρι τοῦ αἰχμαλώτου καὶ τιθενται μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς ἀρχῆς· μὴ δυνάμεναι δὲ ν' ἀντιπαλαίσωσιν κατὰ τῶν χωροφυλάκων ἐξαπλώνονται κατὰ γῆς εἰς τρόπον ὥστε ἵνα οὗτοι παραλάβουν τὸν αἰχμαλῶτον ὄφειλον νὰ βραδύσωσιν ἐπὶ τῶν σωμάτων των. Οἱ χωροφύλακες τὰς ὀπειλοῦν διὰ τοῦ ξίφους ἀλλ' αὐταὶ μένουσαι ἀπαθείς, μίᾳ δὲ ἐξ αὐτῶν δεικνύουσα τὸν λαϊμὸν τῆς τοῖς κράζει:

— Κόψατέ μοι τὸν λαϊμὸν ἂν θέλετε, ἐγὼ ὅμως δὲν ἐγκαταλείπω τὸν κύριόν μου.

Ὁ κλητὴρ διστάζει, οἱ χωροφύλακες ἀμνησχοῦν, ὁ Κ. Α*** ἐπανελθὼν εἰς ἑαυτὸν ζητεῖ νὰ ἀπομακρύνῃ τοὺς δούλους του ὅτε αἴφνης ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ Ἰωάννου Πλονζέ ἀνακραζόντος·

— Τόπον! τόπον! ἰδοὺ ὀλίγον νερὸν διὰ αὐτὸν τὸν πτωχὸν ἄνθρωπον ὅπου κοντεύει νὰ λιγοθυμήσῃ.

Ὁ Ἰωάννης εἶχε τὸν πῖλόν του πλήρη ὕδατος· τῷ ἀφίνου ἐλευθέραν τὴν δίοδον, οὗτος δὲ τίθεται ἀπέναντι τοῦ Κ. Α***.

— Ἰδοὺ, ἰδοὺ, ἀνακραζει, πῶς ἔξελιγοθυμοῦν τὸν ἄνθρωπον.

Καὶ δι' ἐνὸς κινήματος ῥίπτει ὄλον τὸ ὕδωρ κατὰ πρόσωπον τοῦ Κ. Α*** ἢ μᾶλλον κατὰ πρόσωπον τοῦ κρατουμένου αὐτὸν χωροφύλακος ὅστις ἐκπληχθεὶς, πνιχθεὶς ὑπὸ τοῦ ὕδατος ἀφίνει τὸν αἰχμαλῶτον, πάραυτα δὲ οἱ μαῦροι ἀνεγείρουσι διὰ μιᾶς τὸν Κ. Α*** καὶ οὕτω ὁ δυστυχὴς ἀνὴρ κατορθοῖ νὰ φθάσῃ εἰς γωνίαν τινα τοῦ δάσους ὅθεν ἡ φυγὴ του ἦν ἀσφαλῆς. Τὸ στρατήγημα τοῦ ὑπρέτου ἐκάλυψε τὴν ἀφροσύνην τοῦ κυρίου πλὴν ὀλίγου δεῖν νὰ κατὰστῃ ὀλέθριον διὰ τὸν Ἰωάννην Πλονζέ. Ὁ χωροφύλαξ εἶχεν ἡδὴ λάθει αὐτὸν ἐκ τοῦ τραχήλου καὶ ἐζήτει νὰ τὸν θέσῃ ὑπὸ κράτησιν ὡς διευκολύναντα τὴν ἀπόδρασιν τοῦ αἰχμαλώτου· ἀλλ' ὁ πανηρὸς Νορμανδὸς ἐγνώριζεν ὅτι δὲν ἦτο συμφέρον ν' ἀντιστῆ διὰ τῆς βίρας ὅθεν λαβῶν εὐήθες καὶ περιλύπον ἦθος,

— Ἐγὼ πταίω, ἔλεγεν, συγχωρήσατέ με . . . τί ζῶν εἶμαι! . . . πλὴν κάποιος μὲ ἐσκούντησε ἀπὸ πίσω . . . ὦ, αὐτὸ εἶναι βέβαιον . . . δὲν ἤμουν στραβός!

Τοῦ Ἰωάννου προσποιηθέντος τόσῳ καλῶς, τοῦ δὲ Κλεμανσῶ, οὐ τινος ὁ κλητὴρ δὲν ὑποπτεύετο τὰς προθέσεις, ὡς συνεργήσαντος κατὰ πρῶτον ὑπὲρ τῆς δημοσίας ἀρχῆς, εἰπόντος ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἦτο ὑπρέτης του, τὸν ἀφῆσαν ἐλεύθερον καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον πάντες διεσκορπίσθησαν· ὅτε δὲ ὁ Κλεμανσῶ καὶ ὁ Ἰωάννης συνινώθησαν μετὰ τῶν ἄλλων ὁ Κ. Σαμψῶν εἶπε πρὸς τὸν τελευταῖον :